

Aanpassingen visserijgedrag en –techniek in de tongvisserij in verband met de aanlandplicht

Brita Trapman en Marloes Kraan

Europees visserijfonds, investering in duurzame visserij.

Publicatiedatum:
16 oktober 2015

IMARES rapport
C142/15

Opdrachtgever:

Pim Visser en Richard Martens, VISNED
Project Innovatieve discardvermindering in de praktijk
Postbus 59, 8320 AB Urk

'Financiering: dit rapport is tot stand gekomen met financiering van het Europees Visserijfonds: Investering in duurzame visserij.'

© 2015 IMARES Wageningen UR

IMARES, onderdeel van Stichting DLO.
KvK nr. 09098104,
IMARES BTW nr. NL 8113.83.696.B16.
Code BIC/SWIFT address: RABONL2U
IBAN code: NL 73 RABO 0373599285

De Directie van IMARES is niet aansprakelijk voor gevolgschade, noch voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van IMARES; opdrachtgever vrijwaart IMARES van aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag weergegeven en/of gepubliceerd worden, gefotokopieerd of op enige andere manier gebruikt worden zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

A_4_3_1-V14.2

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
2. Belangrijke concepten en bestaand onderzoek.....	7
3. Methoden	11
4. Resultaten	13
4.1 Discards: kennis en percepties	13
4.2 Het krachtenveld van markt, regelgeving, natuur en sociale context	15
4.3 Economische context	15
4.4 Sociale context	17
4.5 Tuig	18
4.6 Regelgeving en politieke context.....	20
4.7 Gebied/seizoen	22
4.8 Overige geïdentificeerde thema's	23
4.9 SWOT-analyse van aanlandplichtscenario's.....	24
5. Conclusies	28
6. Discussie en aanbevelingen	29
7. Dankwoord	29
8. Kwaliteitsborging	30
Referenties	31
Verantwoording	32
Bijlage A. Interviewrichtlijn.....	33
Bijlage B. Deelnemers focusgroep	35
Bijlage C. Uitwerking resultaten van SWOT-analyses scenario's.....	36

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de bevindingen van een verkennend onderzoek in opdracht van VisNed naar de ideeën die tongvissers vanuit de praktijk hebben over discards en over technische- en gedragsaanpassingen die nodig zijn om te voldoen aan de aanlandplicht. Het uitgangspunt van dit onderzoek is dat de samenstelling van maatse vangst en discards het resultaat is van een ingewikkeld samenspel van regelgeving, markt, het gebruikte vistuig, natuurlijke factoren en van keuzes die de visserman maakt.

Voor dit onderzoek zijn twaalf vissers geïnterviewd en er is een focusgroepdiscussie gehouden om tot inzicht van deze praktijk te komen en om inzicht te krijgen in de ideeën die de vissers hebben over discards en mogelijke aanpassingen in visserijgedrag en –techniek aan de aanlandplicht. Op basis van deze gesprekken is geconcludeerd dat het moeilijk is voor de vissers om na te denken over aanpassingen omdat enerzijds de regelgeving nog niet af is en het daarmee nog niet concreet is wat er exact wordt verlangd van de visser, en anderzijds omdat er grote weerstand is jegens de aanlandplicht. Daarnaast maken de vissers zich grote zorgen over de economische en ecologische gevolgen van de aanlandplicht. Verschillende ideeën ter aanpassing werden in de interviews geopperd of voorgelegd ter bespreking. Geconcludeerd kan worden dat de volgende aanpassingen in meer of mindere mate werden ondersteund, maar verder verkend of uitgewerkt dienen te worden:

- Voor een *discards alert systeem* (waarbij plekken met veel discards gemeden worden) was beperkte steun, afhankelijk van de verdere uitwerking van een dergelijk systeem.
- Verschillende sociale en economische obstakels werden genoemd voor de haalbaarheid van de invoering van technische netaanpassingen waarbij discards onder water worden verminderd. Het slagen van netinnovaties zou beïnvloed kunnen worden door sociale factoren zoals de onderlinge competitie om het meeste te vangen, door de praktijk van illegale netaanpassingen, door het wantrouwen onderling dat andere vissers zich niet zullen houden aan de netaanpassingen en de zorg om bemanning kwijt te raken wanneer er maatse vis wordt verloren.
- Een mogelijke aanpassing ter handhaving van de aanlandplicht vormt de invoering van een controlesysteem naar IJslands model waarbij vangst- en verkoopgegevens gepubliceerd worden zodat vissers elkaar kunnen controleren.
- Een mogelijke aanpassing voor het verbeteren van de overleving van discards vormt de aanpassing van een innovatief garnalenvistuig (zie Visserijnieuws, 2015d) voor de platvisvisserij.

1. Inleiding

Met de hervorming van het Gemeenschappelijke Visserijbeleid van de Europese Unie in 2013 werden een aantal nieuwe maatregelen ingevoerd voor Europese visserijen waaronder de aanlandplicht. De aanlandplicht houdt in dat *maatse* en *ondermaatse* vissen van soorten waarvoor *vangstbeperkingen* gelden niet meer in zee terug mogen worden gegooid (Europese commissie, geen datum). In 2015 is de aanlandplicht ingevoerd voor de pelagische visserij en vanaf 2016 wordt deze gefaseerd ingevoerd voor de demersale visserij. De Europese visserijindustrie is tegen de aanlandplicht en stelt het doel ter discussie (Explanatory memorandum, 2013). Ook onder de Nederlandse vissers heerst grote weerstand. Dat neemt niet weg dat de Nederlandse kottersector en de overheid zich moeten voorbereiden op de aanlandplicht. De Coöperatieve Visserij Organisatie (CVO) voert in het kader van deze voorbereiding een zestal projecten uit waarin onder andere onderzoek wordt gedaan naar de verbetering van de overleving van discards¹, naar netinnovaties om het vangen van discards te voorkomen en een verkenning van mogelijke markten voor de aangelande discards. Overkoepelend berekent het project *Best Practices*², uitgevoerd door het LEI en Flynth, de economische haalbaarheid van de meest veelbelovende aanpassingen die uit deze projecten naar voren komen.

Dit rapport beschrijft de bevindingen van een verkennend onderzoek naar de ideeën die vissers zelf hebben over discards en de aanpassingen die nodig zijn om te voldoen aan de aanlandplicht. De vissers zijn immers degenen die het beste weten hoe de visserijpraktijk er aan toe gaat en zij zijn degenen die de aanpassingen om aan de regels te kunnen voldoen, zullen moeten uitvoeren. De resultaten zijn verkregen door middel van interviews en een groepsdiscussie door middel van een focusgroep. Dit project, Innovatieve discardvermindering in de praktijk, is gelinkt aan het *Best Practices* project van de CVO en uitgevoerd in opdracht van VisNed. De kennisvraag die centraal staat is:

Welke aanpassingen kunnen worden gedaan aan de visserijtechniek en/of het visserijgedrag in de demersale visserij zodat ongewenste bijvangst (discards) zo laag mogelijk - en de overlevingskansen van gediscarde vis zo groot mogelijk worden?

Terwijl in de genoemde CVO-projecten voornamelijk naar technische oplossingen wordt gezocht wanneer het aankomt op selectiever vissen, richt deze studie zich op gedragsoplossingen. Er wordt hierbij er van uit gegaan dat visserijgedrag en de bijbehorende discards voor een groot deel het resultaat zijn van een samenspel van factoren, zijnde de markt, de *governance* (of bestuurlijke) setting, de sociale context en natuurlijke condities (Eliassen et.al., 2014: 1305). Het onderzoek naar het gedrag van de vissers en de visserijpraktijk helpt om vast te kunnen stellen welke belemmeringen tot aanpassing aan de aanlandplicht er zijn naast technische barrières. Zoals Eliassen et.al. (2014) concludeerden is het van belang om dit geheel aan factoren in beschouwing te nemen. Namelijk, wanneer slechts maatregelen worden genomen op één oorzaak voor discards zonder dat de gehele context in beschouwing wordt genomen, zou de maatregel onverwachte, ongewenste bijeffecten kunnen hebben (2014: 1306).

Afbakening

Doordat tijd en middelen beperkt waren, zijn enkele keuzes gemaakt die de reikwijdte van het onderzoek beperken. De eerste beperking was dat de middelen toereikend waren voor twaalf interviews en één focusgroep. Veldwerk was niet mogelijk. Veldwerk biedt het voordeel dat de keuzes van vissers

¹ Wanneer namelijk uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat een soort een hoge overlevingskans heeft, zou deze in aanmerking kunnen komen voor een uitzondering op de aanlandplicht.

² Het project *Best Practices* is een project geselecteerd in het kader van het Europees Visserijfonds, Collectieve acties in de visketen. Aanvrager van het project *Best Practices* is de CVO. In het project *Innovatieve discardvermindering* is gebruik gemaakt van tussenresultaten.

besproken kunnen worden naar aanleiding van observaties. Gedragsonderzoek door middel van interviews is beperkt omdat respondenten mogelijk sociaalwenselijke antwoorden geven of strategisch antwoorden. Door zo open mogelijk te luisteren en door middel van doorvragen is tijdens de interviews zo goed mogelijk gepoogd om vertrouwen te creëren en sociaalwenselijke en strategische antwoorden te beperken.

Dit onderzoek heeft niet als doel om een uitspraak te kunnen doen over de gehele populatie tongvissers; hiervoor is het aantal respondenten te beperkt. Wat wel het doel is, is om een eerste inzicht te krijgen in mogelijke oplossingen of obstakels in het omgaan met de aanlandplicht, zoals geformuleerd door vissers, vanuit een perspectief gericht op visserijgedrag. Deze uitkomsten zouden een uitgangspunt kunnen vormen voor een grootschaliger onderzoek.

De interviews richten zich hoofdzakelijk op mogelijkheden tot het verminderen van discards, oftewel het verhogen van selectiviteit, meer dan op het verbeteren van de overleving van de vis. Dit vindt haar grondslag in het feit dat het grootste deel van de CVO projecten zich al richten op wat *achteraf* gebeurt met de vangst (overleving of vermarkten van discards), slechts de netinnovatieprojecten gaan over het *vooraf* voorkomen van discards. In dit onderzoek is de nadruk gelegd op het voorkomen van discards omdat dit op het moment van onderzoek het meest urgent is, met name door het feit dat er tot op heden er geen duidelijkheid is over uitzonderingen op de aanlandingsplicht op basis van overleving.

De keuze is gemaakt om hoofdzakelijk vissers uit het 80 mm tongsegment te interviewen en voor de focusgroep uit te nodigen. De Nederlandse kottervisserij is divers en de mogelijkheden tot aanpassing aan de aanlandplicht verschillen per segment. De keuze voor het 80 mm tongsegment is gemaakt ten eerste omdat tong naast schol de belangrijkste doelsoort is voor de Nederlandse platvisserij (Vermuë, 2006: 11). Daarnaast lijken de technische aanpassingsmogelijkheden van het net (zoals maaswijdte vergroten) voor deze groep problematischer³ dan in de scholvisserij (Visserijnieuws, 2015). Eventuele oplossingen om aan de aanlandplicht te kunnen voldoen zijn dus in de tongvisserij minder voor handen.

Opbouw

Hoofdstuk 2 van dit rapport gaat in op de in dit onderzoek gebruikte concepten en op reeds bestaand onderzoek dat als uitgangspunt diende van dit onderzoek. De verschillende factoren die invloed hebben op de hoeveelheid discards worden besproken, er wordt ingegaan op eerder onderzoek naar de percepties van Nederlandse demersale vissers over de aanlandplicht en er wordt kort ingegaan op visserijgedrag. In hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksmethode besproken en verantwoord. In hoofdstuk 4 worden de bevindingen van het onderzoek besproken en in hoofdstuk 5 worden de implicaties van de resultaten besproken.

³ In de scholvisserij beperkt regelgeving flyshooters en twinriggers om met een grotere maaswijdte te vissen. Door het kabeljauwherstelplan krijgen Nederlandse vissers in dit TR-segment minder zeedagen wanneer ze met een maaswijdte groter dan 120 mm vissen (VisNed, 2014). In de 80 mm tongvisserij worden pas minder scholdiscards gevangen bij een maaswijdte waarbij enkel nog tongen van de grootste maat vastgehouden kunnen worden (Visserijnieuws, 2015a).

2. Belangrijke concepten en bestaand onderzoek

Dit hoofdstuk gaat in op het begrip *discards* en de verschillende dynamieken die de hoeveelheid discards die gevangen wordt, beïnvloeden. Vervolgens wordt er ingegaan op bestaande kennis over de percepties van vissers over de aanlandplicht. Dit overzicht vormt de input voor de vragenlijsten die gebruikt zijn voor de interviews.

Discards: de uitkomst van een samenspel van factoren

De aanlandplicht is ingesteld omdat maatschappelijk draagvlak ontbreekt voor het in zee gooien van ongewenste bijvangsten; dit wordt namelijk gezien als verspilling (Vragen en antwoorden aanlandplicht, 2014: 1). Ongewenste bijvangsten of *discards* kunnen gedefinieerd worden als 'dat deel van de vangst, van dierlijke oorsprong, dat terug gegooid wordt in zee. Plantaardige materialen of verwerkingsafval behoren niet tot de discards. De discards kunnen dood of levend zijn' (Kelleher, 2005, uit het Engels vertaald door de auteurs). Volgens deze definitie kunnen discards bestaan uit maatse vis, ondermaatse vis en benthos (mariene fauna die in, op en dichtbij de zeebodem leven). In de aanlandplicht wordt echter een nauwere definitie van discards gehanteerd, namelijk soorten waarvoor *vangstbeperkingen* gelden. Ongequoteerde vissoorten en benthos hoeven dus niet aangeland te worden in het kader van deze wet. Om verwarring te voorkomen werd in het grootste deel van de interviews bij aanvang gevraagd wat de visser verstaat onder discards. Omdat uit de interviews bleek dat de vissers discards identiek definiëren zoals geformuleerd onder de aanlandplicht (zie hoofdstuk 4), wordt in dit rapport de nauwe definitie van discards gehanteerd.

Dit rapport gaat ook uit van het onderscheid tussen discards en bijvangst zoals dat doorgaans door vissers wordt gehanteerd. Bijvangst is dat deel van de vangst wat naast de doelsoort gevangen is en wat wel verkocht wordt en dus niet over boord wordt gegooid. Op bijvangstsoorten kan ook gericht worden gevestigd, bijvoorbeeld op tarbot en griet. Of op schol in de tongvisserij om tongquotum te sparen.

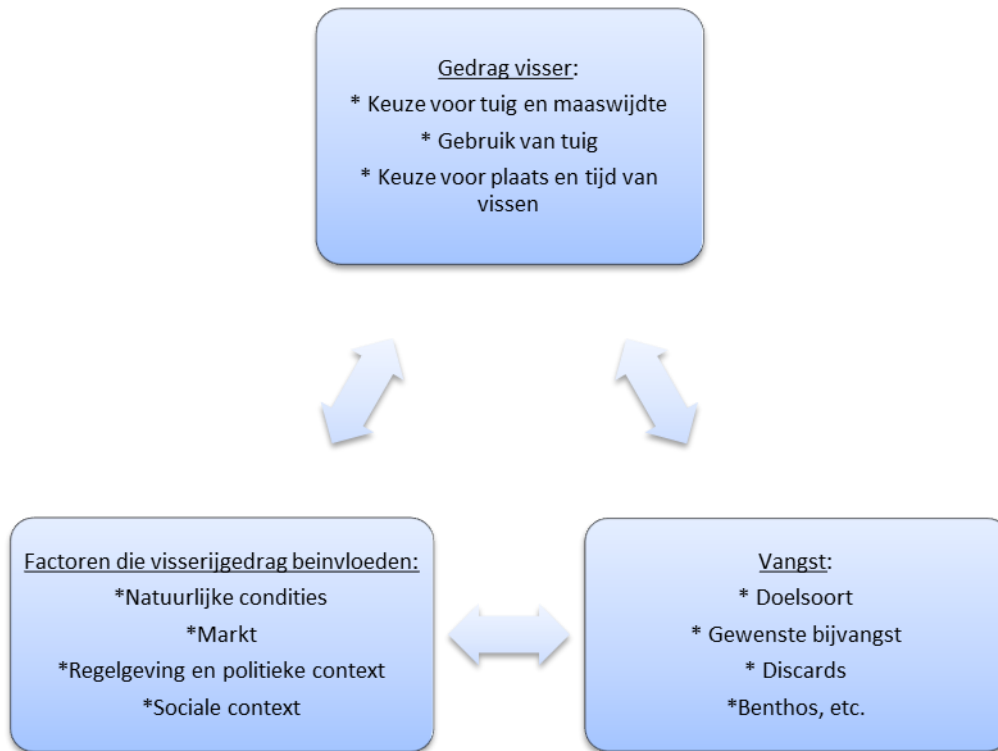
Het uitgangspunt van dit onderzoek is dat de samenstelling van maatse vangst en discards het resultaat is van een ingewikkeld samenspel van regelgeving, markt, het gebruikte vistuig, natuurlijke factoren en van keuzes die de visserman maakt (zie de schematische weergave hiervan in figuur 1). Deze schematische weergave is tot stand gekomen op basis van een onderzoek door Kraan et. al. uit 2014 naar de vraag welke technische maatregelen herzien zouden moeten worden met de invoering van de aanlandplicht. Uit de interviews die voor dat onderzoek gehouden werden met vissers bleek dat niet alleen regelgeving maar een complex samenspel van factoren de hoeveelheid gevangen discards bepaalt. Het gebruikte vistuig en de gehanteerde maaswijdte bepalen voor een deel wat er aan boord wordt gehaald maar uiteindelijk hangt de hoeveelheid discards ook af van de andere factoren. Deze komen voor een deel samen in het gedrag van de schipper. Namelijk, welke keuzes hij maakt voor een vangstgebied, hoe hij om gaat met de regelgeving en hoe hij ervoor kiest om te reageren op marktinvoeden. Vergelijkbaar met het onderzoek van Kraan et.al. (2014) concludeerden Eliassen et.al. (2014) op basis van case studies in Denemarken, Griekenland en Engeland dat de hoeveelheid discards beïnvloed wordt door het door het institutionele kader van gemeenschap, staat en markt en door natuurlijke condities. Figuur 1 geeft de volgende dynamiek schematisch weer:

- In het linker blok onderin staan de factoren die het visserijgedrag beïnvloeden.
 - Ten eerste natuurlijke condities zoals het weer, seizoen, het ecosysteem; factoren die van invloed zijn op de keuzes die een schipper maakt (waar hij gaat vissen bijvoorbeeld). Deze keuzes van de visser en de aanwezigheid van de vis in de zee beïnvloeden wat er gevangen wordt.
 - Ten tweede de markt, De markt bepaalt welke vissoorten het waard zijn om te worden aangeland en daarmee is deze van invloed op het visserijgedrag en op de keuze voor

- een bepaald tuig. Ook bepaalt de markt de olieprijs en de huur- en koopprijs van quota. De keuzes die de schipper maakt in voorbereiding van zijn reis en op zee zullen afhangen van de prijsvorming van deze essentiële producten.
- Ten derde de *regelgeving en de politieke context* en daarmee de manier waarop de visserij bestuurd. Onderdeel hiervan is de regelgeving. Regelgeving zoals quota, minimumaanlandingsmaten en technische maatregelen hebben direct invloed op de hoeveelheid discards die gevangen worden.
 - Tenslotte de sociale context, bestaande uit de bemanning, andere vissers en de gemeenschap die ook het gedrag van de visser sturen.
- In het bovenste blok van het schema staan de verschillende gedragsmogelijkheden die de visser heeft die direct invloed hebben op de hoeveelheid discards die gevangen worden, overgenomen uit Eliassen et.al. (2014: 1300). Ten eerste de keuze voor een bepaald tuig en de maaswijdte. Ten tweede de manier waarop het tuig gebruikt wordt en ten derde de keuze voor de plaats en tijd waar gevist wordt. Keuzes worden gemaakt op verschillende tijdschalen: per trek, per dag, per reis, per maand, per seizoen, per jaar en voor de langere termijn. Hoe meer ingezoomd in de tijd, hoe minder keuzes er zijn. Reeds op zee zit je immers met een tuig, een maaswijdte en netaanpassingen.
 - In het rechter blok onderin in het schema staat het resultaat, de vangst bestaande uit een compositie van doelsoort, gewenste bijvangstsoort, discards (nauwe definitie) en benthos, ondermaatse soorten waarvoor geen vangstbeperkingen gelden en niet-commerciële soorten.
 - De causaliteit tussen de factoren die het gedrag beïnvloeden, het gedrag en het vangstresultaat gaat niet in één richting, daarom gaan de pijlen in het schema in beide richtingen.
 - Ze heeft het resultaat (de vangst) ook invloed op de factoren in het linker blok, als er veel wordt aangevoerd van een bepaalde vissoort beïnvloedt dit bijvoorbeeld de prijsvorming.
 - Het resultaat zal ook het gedrag van de visser beïnvloeden. De visser doet ervaring op en zal daardoor ook zijn keuzes laten beïnvloeden.
 - Het gedrag van de visser beïnvloedt ook de factoren in het eerste blok. De keuze voor een bepaalde plek en tijd zal bijvoorbeeld andere vissers (onderdeel van de sociale context) ertoe bewegen om daar ook of juist niet te gaan vissen. En de keuzes voor bepaalde vistuigen die schadelijke gevolgen hebben voor natuurlijke condities (bijvoorbeeld bodemberoering) kan regelgeving beïnvloeden.
 - Dit schema laat nog buiten beschouwing dat de factoren in het linker blok elkaar beïnvloeden. Zo heeft regelgeving bijvoorbeeld invloed op de markt.

Voor de interviews is ingezoomd op het blauwe gedeelte van het schema. Door met de vissers in gesprek te gaan is getracht inzicht te krijgen in de manier waarop de geïdentificeerde factoren een rol spelen in de keuzes die vissers op zee maken en wat dit betekent voor de mogelijkheid om discards te verminderen.

Figuur1: schematische weergave van factoren die de hoeveelheid discards bepalen.

Visserijgedrag in relatie tot discards

Terwijl in figuur 1 externe factoren genoemd zijn die het visserijgedrag beïnvloeden gaat dit onderzoek ervan uit dat er ook interne factoren zijn die het visserijgedrag in relatie tot discards beïnvloeden. Met interne factoren bedoel we bijvoorbeeld de perceptie die vissers hebben over discards en de kennis die vissers van discards hebben. Er is aangenomen dat de perceptie van discards een rol spelen in de motivatie om al dan niet discards te vermijden. Wanneer een visser bijvoorbeeld helemaal geen oog heeft voor discards, is hij waarschijnlijk minder gemotiveerd om discards te vermijden dan wanneer hij het elke keer weer zonde vindt om discards aan dek te halen. Het begrijpen in hoeverre vissers kennis van discards hebben is van belang om te begrijpen welke mogelijkheden er zijn om discards te vermijden. Als vissers bijvoorbeeld geen idee hebben waar ze meer discards kunnen verwachten, is dit moeilijker dan wanneer zij precies weten waar ze discards kunnen verwachten. In de interviews werd steeds gevraagd naar de perceptie van- en de kennis over discards.

Beleidsmakers vs. vissers over de aanlandplicht

Kraan & Verweij (aankomend in 2016) schreven reeds over vissers’ perceptie van de aanlandplicht. Dit onderzoek informeerde de interviews en de percepties die zij beschrijven vormen de context van dit onderzoek. De aanlandplicht vereist een radicale ommekeer in de manier waarop tot nu toe gevestigd is. Terwijl de visserijpraktijk en het visserijonderzoek en -management tot dan toe altijd gericht waren op maatse vis, moet nu nadrukkelijk ook gelet worden op discards. In het bijzonder in de gemengde demersale visserij, waar relatief veel wordt gediscard, is dit van grote invloed (Kraan & Verweij, 2016). Kraan en Verweij zetten uiteen hoe, tijdens geobserveerde bijeenkomsten over de aanlandplicht, de

percepties van beleidsmakers en vissers over de ecologische consequenties van de aanlandplicht uiteen blijken te lopen. De logica van beleidsmakers is als volgt:

1. discards gaan dood, dat is verspilling;
2. de aanlandplicht is een middel om vissers selectiever te laten vissen, dat kunnen ze en dit zullen ze gaan doen als ze alles moeten aanlanden;
3. selectiever vissen leidt tot minder discards en dus minder visserijdruk;
4. dit is minder verspilling van eiwitten, de visstanden verbeteren en de vissers zullen op de lange termijn meer opbrengsten hebben omdat de visbestanden verbeteren.

De logica van de Nederlandse platvisvissers is als volgt:

1. een groot deel van de discards overleeft en wat niet overleeft gaat terug in de voedselkringloop;
2. selectiever vissen kan niet, dus alles moet worden aangeland. Dit betekent dat alles dood gaat en dat dit materiaal ook nog eens wordt onttrokken aan de voedselkringloop;
3. er is een verhoogde visserijdruk en een sterfte van soorten die van discards leven;
4. de visbestanden zullen verslechteren, het is schadelijk voor het ecosysteem en de vissers hebben hoge kosten.

Terwijl beleidsmakers algemeen gesteld aannemen dat selectiever vissen mogelijk is, geven vissers aan dat dat niet zo is. En terwijl beleidsmakers verwachten dat de aanlandplicht een positieve bijdrage zal leveren aan de visbestanden, verwachten vissers dat het effect van de maatregel desastreus zal zijn op het ecosysteem, op de visbestanden en voor de toekomst van de visserij.

In dit onderzoek wordt in gesprek met de vissers dieper ingegaan op selectiever vissen en waarom dit wel of niet mogelijk is.

3. Methoden

Interviews

De eerste fase van het verkennende onderzoek bestond uit het afnemen van semigestructureerde interviews. Dit is een flexibele vorm van interviewen waarbij de interviewer zorgt dat een aantal onderwerpen aan bod komt maar waarbij dat niet noodzakelijk in een bepaalde volgorde of middels een vastliggende vraag gebeurt. De geïnterviewde krijgt alle tijd om te antwoorden en de mogelijkheid bestaat om dieper in te gaan op die antwoorden (Bryman, 2008: 438). Door de gesprekken niet volledig in te kaderen wordt gepoogd de interviews zoveel mogelijk als een gesprek te laten verlopen en wordt ruimte gegeven voor nieuwe onderwerpen. Op deze manier wordt zo goed mogelijk geprobeerd de belevingswereld van de geïnterviewde in beeld te brengen. Als bepaalde nieuwe thema's naar voren komen in interviews, wordt dit thema in de daaropvolgende interviews voorgelegd aan andere vissers. Doordat de interviews semigestructureerd zijn geweest, kunnen de interviews niet op alle thema's met elkaar vergeleken worden. Wel is het mogelijk om een zo breed mogelijk beeld te schetsen van de thema's die voor vissers spelen omtrent discards.

Twaalf interviews met schippers zijn voor dit onderzoek afgenomen door twee interviewers. Elf van deze schippers vissen ten minste een deel van het jaar op tong met de pulskor en één voornamelijk op schol met de twinrig. De interviewresultaten werden anoniem verwerkt. Het voordeel van geanonimiseerde één-op-één interviews in deze eerste fase van het onderzoek ten opzichte van groepsinterviews was dat de vissers vrijuit konden spreken zonder dat zij zich bezig hoefden te houden met wat hun *peers* tijdens noch de lezers van dit rapport na afloop van hun inbrengvinden.

Voor aanvang van het onderzoek bestond de verwachting dat het moeilijk kon zijn om vissers te vinden die wilden praten over een maatregel waar zo weinig steun voor is in de visserijsector. Om deze reden werden aanvankelijk vissers benaderd met wie door IMARES al werd of wordt samengewerkt. Toen bleek dat alle benaderde vissers bereid waren om te praten, werden ook met behulp van VisNed vissers benaderd die gewoonlijk weinig met onderzoek te maken hadden. Van de respondenten zijn er drie afkomstig uit Texel, zes uit Urk en drie uit de Zuid⁴.

In de interviews kwamen ten minste drie thema's aan bod. Ten eerste werden de vissers bevraagd over hun kennis en percepties van discards. Zoals in de vorige sectie aangegeven werd deze vraag gesteld vanuit de veronderstelling dat kennis en perceptie van discards het gedrag van de visser (mede) bepalen. Daarnaast wilden we ook weten op welke manier de visser over de aanlandplicht praat. Door eerst in samenspraak met de visser het wezen van de aanlandingsplicht te bepalen en zijn perceptie hiervan werd er ruimte gegeven aan de visser om zijn mening te formuleren en werd voorkomen dat later in het gesprek onduidelijkheden rondom de definitie dan wel perceptie van het begrip zich zouden manifesteren.

Het tweede thema van het gesprek ging over de verschillende factoren die de hoeveelheid discards beïnvloeden (zoals uitgebeeld in figuur 1) en de rol die deze factoren spelen in de keuzes die de visser tijdens zijn reis en ter voorbereiding van zijn reis maakt.

Als derde onderdeel werd de praktijk van een visreis besproken om te leren begrijpen hoe deze wordt vormgegeven door de visser en om te onderzoeken waar eventuele kansen zitten om door het maken van andere keuzes minder discards te vangen. Zie Bijlage A voor de interviewrichtlijn. De interviews werden gehouden in de periode tussen eind april en eind augustus 2015.

⁴ Stellendam, Oudorp en Tholen.

Focusgroep

Nadat alle interviews voltooid waren werd een focusgroep gehouden. Een focusgroep is een groepsinterview waarbij diepgaand op één bepaald onderwerp wordt ingegaan met een selecte groep experts. Er wordt daarbij niet alleen informatie gehaald uit wat de deelnemers individueel zeggen maar ook uit de interactie tussen de deelnemers. Zo verkrijgt de onderzoeker informatie over de mate waarin bepaalde standpunten gedragen worden door de rest van de groep. Ook kan hieruit mogelijk een beter inzicht verkregen worden in de redenen die deelnemers hebben voor een bepaald standpunt wanneer ze hun standpunten in discussie tegenover elkaar moeten verantwoorden.

De uitkomsten van de gehouden individuele interviews en de tussentijdse resultaten van het *Best Practices* project dienden als basis voor de focusgroep. Aan de hand van deze resultaten werden vier scenario's geconstrueerd door de onderzoekers, zie sectie 4.3. De deelnemers aan de focusgroep werd gevraagd deze als experts door middel van een *SWOT*-analyse te beoordelen, dat wil zeggen dat de deelnemers gevraagd werden de *strengths* (sterke kanten), *weaknesses* (zwakke kanten), *opportunities* (kansen) en *threats* (bedreigingen) van de verschillende scenario's te beoordelen. Een *SWOT*-analyse is nuttig voor het identificeren van mogelijkheden en obstakels voor verandering. Voorafgaand aan deze opdracht werden de voorlopige resultaten van *Best Practices* aan de focusgroepeelnemers gepresenteerd. De focusgroep vond plaats op vrijdagmiddag 28 augustus 2015 in Stellendam, zie bijlage B voor de lijst met aanwezigen.

Er werd voor gekozen om deze focusgroep te houden in Stellendam waarvoor schippers uit die haven werden uitgenodigd. Gekozen werd voor een groep schippers die al geregeld bijeenkwamen in het kader van het Innovatienetwerk Zuidwest Nederland. We kozen ervoor om er een plaatselijke groep voor uit te nodigen en niet een landelijke groep omdat we verwachtten dat de opkomst hoger zou zijn als het minder moeite zou kosten om te komen, ten eerste vanwege het feit dat vissers in de korte tijd dat ze aan wal zijn vaak al veel verplichtingen hebben en ten tweede gezien het onderwerp (de aanlandplicht).

Analyse

De interviews en de focusgroep werden opgenomen en vervolgens uitgetypt. De transcripten werden op verschillende manieren geanalyseerd. Ten eerste werden veelvuldig terugkerende thema's geïdentificeerd die belangrijk zijn voor het begrijpen van de visserijpraktijk en de vissers' percepties van discards en de aanlandplicht. Ten tweede werd aan de hand van het focusgroeptranscript een inventarisatie gemaakt van de beoordelingen van de scenario's. Aan de hand van de analyse is gekeken welke mogelijke handelingsperspectieven volgen om te werken aan een selectievere visserij.

4. Resultaten

Hoewel aanvankelijk de verwachting was dat het moeilijk zou zijn om respondenten te vinden die over hun ideeën over de aanlandplicht wilden praten, omdat het een maatregel is waar zo veel weerstand tegen is, bleken de vissers wel degelijk bereid om over de aanlandplicht te praten. Alle respondenten die benaderd zijn voor individuele interviews waren bereid mee te werken. Aan de focusgroep namen tien vissers deel waarvan vijf vissers zeer kort van te voren benaderd waren. Dit hoofdstuk bespreekt de resultaten van de analyse van de interviews. Om te beginnen wordt besproken wat vissers verstaan onder discards, welke kennis ze hebben over discards en hoe ze naar discards en de aanlandplicht kijken. Het tweede deel bespreekt de informatie die de interviews opleverden over het discardschema in figuur 1. In het derde deel worden de aanvullende thema's besproken die in de interviews zijn geïdentificeerd die van belang zijn om de visserijpraktijk te begrijpen. Tenslotte worden de SWOT-analyses van de vissers van verschillende scenario's besproken. De scenario's gaan over verschillende manieren om met de aanlandplicht om te gaan.

4.1 Discards: kennis en percepties

Op de vraag 'wat zijn discards?' antwoorden alle vissers dat het ondermaatse vis is. Ze benoemen geen benthos of commercieel oninteressante soorten. Daarmee is de definitie van de vissers in grote mate in lijn met het begrip van discards zoals ze die onder de aanlandplicht moeten gaan aanlanden. Een paar vissers vermeldden er in hun antwoord expliciet bij wat in hun ogen geen discards zijn: twee noemden in dat geval benthos, één van deze twee ook *gehighgrade* vis en een derde haaien en roggen. Omdat sommige roggensoorten gequoteerd zijn vallen deze wel onder de aanlandplicht, en *high graden* is verboden.

Visser 1 en 4 definiëren discards bijvoorbeeld als volgt:

Visser 1: even globaal gezegd discards zijn alle vissoorten die normaal gesproken door een bepaalde lengte marktwaardig zijn en zijn ze kleiner dan de Europees vastgestelde lengtemaat, alles wat eronder valt is discards. Wij zien eigenlijk bijvoorbeeld haaien en roggen die je eigenlijk niet mag aanvoeren, haaien vooral, niet als discards, is het natuurlijk wel maar dat ervaren we niet als discards. Wel als vis maar niet als discards. (...) Je ziet het gewoon als vis dat in je netten komt en weer over de muur gaat en wat voornamelijk natuurlijk bij haaien en roggen waar de overlevingskans natuurlijk best groot is, dan ja wat is het probleem?

Visser 4: jaa, die [naam andere visser] die is met een Benthos onderzoek bezig maar dat zie ik ook niet als discards. Discards is in mijn beleving alleen jonge vis en niet high graders, want dat is bij ons niet aan de orde.

De vissers geven verschillende betekenissen aan het zien van veel discards in hun vangsten:

- De meeste vissers geven aan weinig te denken bij het zien van de hoeveelheid discards die ze aan boord halen; het hoort bij de visserijpraktijk, zoals bijvoorbeeld visser 6 het uitdrukt: 'ja, [discards] dat is voor mij omdat ik er al jaren in zit zo gewoon geworden dat ik daar niet warm of koud van wordt.' Bovendien hebben de discards die dood gaan een functie in het ecosysteem, zo stelt bijvoorbeeld visser 8: 'en wat er dan dood over de muur gaat, nou ja dat vreten de meeuwen dan wel weer op en dat vreten anderen vissen op en dat is ook nog een functie.'
- Het zien van veel discards wordt door twee vissers benoemd als een goed teken, het geeft aan dat er voldoende aanwas is van jonge vis, twee andere vissers verwijzen in lijn hiermee naar discards als 'onze toekomst'. Drie vissers geven aan dat het om die reden beter is de vis niet

aan boord te halen of, wanneer je de vis aan boord haalt deze zo snel mogelijk weer de zee in moet zodat de vis over een paar jaar maats kan worden opgevangen. Visser 3 drukt dit dilemma uit: *'ja over de ene kant wil je het niet en over de andere kant is het wel een goed beeld want zag je het helemaal niet, dan was het beeld ook niet positief zeg maar, dus ja als wij ondermaatse vis zien dat geeft over de ene kant wel een goed gevoel dat je denkt, nou er is broed genoeg, zeggen wij dan zeg maar.'*

- In het merendeel van de interviews wordt aangegeven dat de visser niet wegvaart wanneer hij veel discards vangt zolang er een goede hoeveelheid maatse vis in zit. Het vangen van veel discards kan echter wel veel werk opleveren voor de bemanning, slijtage aan de netten of de noodzaak om de trekduur te verkorten omdat de netten vol raken. Deze verschijnselen kunnen een aanleiding vormen om weg te stomen. Bijvoorbeeld visser 4: *'ik ga er niet speciaal voor omvaren ofzo. Of het moet heel erg zijn want de laatste week toen kwamen we zuidelijk toen zat er heel veel scharrenpuf en veel van die koeteitjes zaten erin. Nou ja dan zeg je van.. toen konden we anderhalf uur vissen en dan kwam die krakend en piepend over en toen zei ik nou ja, dan zoeken we even wat anders op.'*
- Eén visser, naar eigen zeggen gaat hij *'waar iedereen linksaf (...) rechtsaf'*, geeft aan dat wanneer hij veel discards tegenkomt: *'dan zoek ik een ander plekkie'*, omdat *'liever vang je alleen maatse vis'* en *'je hebt er niks aan en het is ook beter als ze gewoon beneden blijven dan boven'*.

De vissers werden ook gevraagd op welke manier zij weten hoeveel discards er in hun vangst zit en in hoeverre zij een beeld hebben van gebieden waar zij meer of minder discards zullen aantreffen. Bij het vaststellen van de vangsthoeveelheid en de communicatie met de bemanning hierover gaat het over de maatse vis. De vissers schatten op verschillende manieren de hoeveelheid discards. Twee vissers beredeneren het door de hoeveelheid tijd die de bemanning nodig heeft om de vangst te verwerken. Duurt het lang, dan zit er veel vis van de kleinste aanlandingsmaat in, dus veel discards. Een andere visser beredeneert het aan de hand van de grootte van zijn boxen. Zijn deze groot maar komen er niet zo veel kisten maatse vis uit, dan zaten er dus veel discards in. Eén visser doet tenslotte mee aan een onderzoeksproject waarvoor hij vist met camera's gericht op de verwerkingsband. Hierdoor heeft hij goed zicht op wat er langs komt. De kennis over de hoeveelheid discards blijven schattingen. Dit is ook niet verwonderlijk, de vissers geven aan dat ze er ook bij het inschatten van de hoeveelheid maatse vangst in een box (voordat deze gesorteerd, verwerkt en gewogen is) naast kunnen zitten.

De meeste vissers hebben wel een beeld van gebieden waar de kans om veel ondermaatse vis te vinden groter is. Dit verschilt volgens hen ook nog per seizoen. Volgens twee vissers is het te variabel om er een peil op te kunnen trekken. Ook de andere vissers geven aan dat de plekken waar ondermaatse vis zit variabel is, net als waar de maatse vis zit. Elke week moet gezocht worden waar ze precies zitten.

Zoals bijvoorbeeld blijkt uit deze dialoog tussen interviewer en visser 12:

Visser 12: *'soms heb je weken dat alles wat je gokt is goud, en soms heb je weken dan ben je ma en di overal aan het zoeken en proberen, dan is het overal wat minder en dan ga je naar het beste van het slechtste zeg maar. Dat is ook, ja dat is moeilijk te zeggen.'*

Interviewer: *'in hoeverre is dat.. het grappige is dat je zegt, alles wat je gokt is goud maar dat klinkt alsof je gokt..'*

Visser 12: *'ja gokt, je gokt niet, je gaat af op die ervaring natuurlijk en ervaring van voorgaande jaren, maar soms is het gewoon zo dan heb je van die weken dan zit het weer mee, dan is de windrichting goed en ja dan vang je overal wel wat, dan probeer je nog wel die echte hotspot te vinden natuurlijk maar dan doe je eigenlijk geen misse trek. Ja en je hebt weken dan is het zoeken. Dan probeer je van alles en dan kom je ze niet tegen.'*

Het verschil tussen de kennis over maatse vis en de kennis over ondermaatse vis is dat de vissers gericht zijn op maatse vis en daar systematisch kennis over hebben opgebouwd, door de visgronden af te zoeken op 'lijntjes' waar goed gevangen kan worden, door te letten op de omstandigheden waaronder de vis gevangen is, en dit vast te leggen in logboeken, plotterkaarten of in het hoofd. Deze kennis ontbreekt over ondermaatse vis omdat er nooit een reden is geweest om dit bij te houden. Enkele vissers vertellen hoe ze per trek uitrekenen hoeveel ze verdient hebben, om daarop te baseren of ze door gaan op het zelfde bestek of verder zoeken; discards hebben in deze berekening tot nu toe nog geen bepalende rol gespeeld.

Tussenconclusies:

- vissers hanteren voor discards dezelfde definitie als de definitie van discards zoals gedefinieerd onder de GVB aanlandplicht, namelijk soorten waarvoor vangstbeperkingen gelden. Deze definitie wijkt af van de brede definitie van discards die ook benthos, niet commerciële soorten en soorten waarvoor geen vangstbeperkingen gelden omvat.
- veel vissers zien liever geen discards aan boord omdat het enerzijds veel sorteerwerk is en anderzijds, volgens een deel van de vissers, omdat er zo veel mogelijk jonge vis overleeft door ze niet aan dek te halen.
- vissers onderschrijven het ethische doel van verspilling van de aanlandplicht niet, integendeel, zij zien de aanlandplicht als verspilling;
- de kennis van vissers over discards is minder systematisch dan de kennis over maatse vis.

4.2 Het krachtenveld van markt, regelgeving, natuur en sociale context

In de analyse is gekeken hoe de vissers spreken over de verschillende factoren in het discardschema en op welke wijze deze factoren hun keuzes beïnvloeden. Zoals eerder vastgesteld kunnen keuzes gemaakt worden op verschillende tijdsschalen: per trek, per dag, per reis, per maand, per seizoen, per jaar en voor de langere termijn. Niet elk interview leverde informatie op over elke factor op elke tijdsschaal; de verkregen resultaten zijn een inventarisatie van het begrip van de keuzes en de overwegingen die vissers maken.

4.3 Economische context

In deze sectie zal eerst besproken worden aan de hand van de interviewresultaten hoe de vissers keuzes op de lange en korte termijn maken aan de hand van de markt. De markt bepaalt niet alleen de prijs van de vis, maar ook de prijs van olie en quota. Vervolgens zal besproken worden op welke manier de markt via de keuzes die de vissers maken gevolgen heeft voor de hoeveelheid discards.

Het merendeel van de vissers geeft aan dat de visprijs een belangrijke invloed heeft op hun keuzes. Vier vissers leggen uit hoe ze per trek uitrekenen hoe veel ze verdient hebben om op basis daarvan te besluiten of ze door gaan op het zelfde bestek of niet. Het totale aantal trekken gedurende een week moet een goede weekbesomming opleveren. Het is daarbij van belang dat het (voor sommigen beperkte) tongquotum zo duur mogelijk wordt opgevist. Dit kan gedaan worden door te richten op grote, dure tongen of door wat minder intensief op tong te vissen op momenten dat de tongprijs laag is.

Voorafgaand aan de visreis zijn er vissers die aan de hand van de marktprijs besluiten wat hun doelsoort is en op welke bijvangstsoorten ze zich zullen richten. Eén visser geeft aan dat hij zich niet op visreis/trekniveau laat leiden door de visprijs omdat er volgens hem geen peil op te trekken is. Vissers die kunnen afwisselen tussen doelsoorten bepalen hun keuze voor een doelsoort mede op de marktprijs. Vissers die één tuig hebben bepalen aan de hand van de marktprijs op welke bijvangstsoort ze zich

richten. Visser 2: *'Bijvoorbeeld dat de tarbot duur was en dan ga je misschien iets gericht op tarbot vissen. Als de kleine schol goedkoop is dan ga je niet op schol vissen.'* De keuzemogelijkheden worden behalve door het tuig ook beperkt door het quotumportfolio van de visser en de mogelijkheden om extra quotum voor de gewenste doelsoort te verkrijgen. Heeft de visser bijvoorbeeld een krap tongquotum, dan kan hij besluiten om zich te richten op schol als bijvangst om daar ook wat mee te verdienen en tongquotum te sparen.

Zoals bijvoorbeeld visser 6: 'Dit jaar proberen we ons ook wat meer te richten op schol en dat is gewoon puur quantum-technisch. Omdat wij niet zo veel bij willen huren of tenminste dat zo veel mogelijk proberen te beperken, omdat die huurprijs aardig gestegen is.'

De prijsontwikkeling van olie beïnvloedt ook de keuzes van de vissers op de langere termijn, zoals investeringen in een nieuw tuig. Verschillende vissers geven bijvoorbeeld aan dat zij de investering in de pulstechniek hebben gedaan om aan de hoge brandstofkosten van de boomkor te ontkomen.

Op jaarschaal houden vissers rekening met vaste periodes in het jaar dat de visprijzen hoger of lager zijn. Over het voorjaar geven enkele vissers bijvoorbeeld aan dat de tongprijs lager is omdat er dan aanvoer van tong uit Frankrijk is. Eén visser noemt de periode waarin de tong kuit heeft een moment waarop de prijzen lager zijn omdat de kwaliteit van de vis dan minder is. Voor sommige vissers zijn dit de momenten om op een andere doelsoort te vissen of zelfs stil te gaan liggen. De scholprijs is in mei juist hoog door de grote vraag naar meischollen in Duitsland.

Twee vissers leggen uit hoe de marktvraag invloed heeft op de hoeveelheid discards. Uit de onderstaande quotes kan geconcludeerd worden dat de grote vraag naar respectievelijk de kleinste sortering tong (sliptong) en schol, bijdraagt aan de hoeveelheid discards. In het geval van tong betekent dat dat er niet voor grotere mazen wordt gekozen, want dan wordt er te veel sliptong verloren. In het geval van schol kan dit ook meer discards betekenen omdat volgens deze visser ondermaatse schol en de kleinste schol op dezelfde plekken zitten.

Visser 12 benadrukt het belang van sliptong: 'loop zelf maar door Nederland langs de viszaken, je ziet overal sliptong, dat is gewoon een Nederlands iets, sliptong. Dus ja er is gewoon heel veel markt voor die sliptong.'

Volgens visser 1 komen discards op een tweede plaats als de kleinste commerciële maat schol een goede prijs heeft: 'Maar stel dat de schol 4 1,50 waard is, wat we de laatste periode vorig jaar meegemaakt hebben, ja wat kan mij dan die discards bommen? Waar discards zit, zit ook veel schol 4. En ik kan 1000 kg per trek vangen dan zal het mij een worst wezen als ik ook nog 1000 kg discards heb... als ik ze heb hè. Of dat dan 100 of 200 kilo is.. ja dan boeit mij dat gewoon niet. Want veel schol vier, dure schol vier resulteert in nog duurdere schol 3 in nog duurdere schol 2, in nog duurdere schol 1, gewoon vaste gegevens en dan discards.. ja je kijkt ook wel naar de rustperiode van de bemanningsleden. Wat is het uiterste wat we van ons lichaam kunnen vragen zonder dat de veiligheid in het geding komt.'

Tussenconclusies:

- Vissers rekenen per trek wat ze gevangen hebben en discards spelen daarin geen belangrijke rol.
- Het tuig dat de visser tot zijn beschikking heeft en het quotumportfolio zet voor een langere termijn het kader van mogelijkheden dat de visser heeft. Daarbinnen worden op kortere termijn beslissingen genomen over specifieke doelsoorten en bijvangstsoorten, afhankelijk van een complex aan informatie over de visprijs, de olieprijs, de huurprijs van quotum en natuurlijke condities (beschikbaarheid van vis in plaats en tijd).

- De grote markt vraag naar sliptongen en de kleinste sortering schol dragen er toe bij dat vissers er niet voor kiezen om met groter maaswijdtes te gaan vissen.
- Het vele werk bij veel discards voor de bemanning een reden kan vormen om een andere visgrond te zoeken.

4.4 Sociale context

Uit de laatste quote blijkt dat het vele werk voor de bemanning wel een reden kan vormen voor schippers om op discards te letten. De bemanning vormt echter ook een stimulans voor de schippers om hoge weekbesommingen te halen. Twee vissers vertellen over de onvrede van de bemanning wanneer er maatse vis wordt verloren door bijvoorbeeld het vissen met panelen of wanneer er met wijdere mazen gevist wordt. De bemanningsleden houden volgens de schippers nauwlettend de vangsten van andere schepen bij. De laatste jaren kan dat steeds makkelijker aan boord via mobiele telefoons en internet. Terwijl de schipper dus formeel de baas is over de vangststrategie, balanceert hij tussen wat de bemanningsleden aan kunnen en de verwachting van de bemanningsleden voor een hoge besomming. De *sociale context*, in de vorm van de bemanning, speelt zo een rol in de keuzes van de schipper en daarmee ook een factor is die de hoeveelheid discards beïnvloedt (figuur 1).

Ook de schippers onderling vormen een sociale context die het visserijgedrag beïnvloedt. Schippers zijn elkaars concurrenten op zee, in het krijgen van bemanningsleden, op de markt waar de vis verkocht wordt en in de status binnen hun gemeenschap. De totale hoeveelheid aanvoer van vis is volgens de vissers van invloed op de prijs die ze voor hun vis krijgen. De vissers zien het niet als een optie om als enige met een netaanpassing te vissen waar niet alleen discards maar ook maatse vis bij verloren wordt. Als iedereen minder zou aanvoeren doordat netaanpassingen gebruikt worden waarbij niet alleen meer discards verloren worden maar ook meer maatse vis dan gewoonlijk, zou de prijs per kilo volgens de vissers kunnen stijgen. Uit de interviews blijkt echter wantrouwen dat andere vissers zich aan dergelijke afspraken zouden houden.

Zoals bijvoorbeeld geuit door visser 6 en 8.

Visser 6: 'Maar ja ga je naar 90 [mm maaswijdte] toe, ja dan houd je die tongen niet en als je zeker wist dat iedereen dat deed, dan was het misschien ook wel anders maar ja de praktijk is dat we weten dat niet iedereen zich altijd aan de afspraken houdt om het maar zo even te zeggen.'

Visser 8: 'nou ik ben bang dat je dan [wanneer iedereen met zo'n paneel gaat vissen]... dan gaan er allemaal, dan gaat iedereen creatief in de weer want dan heb je het paneel en dan wordt er een lappie in gezet. En he, hij heeft in één trek tien kilo meer, hoe kan dat, ja dan zet ik er ook een lap overheen. Dan gaat iedereen creatief denken dus ik ben bang, dat gaat niet werken. Echt niet, dat denk ik niet.'

Tussenconclusies:

- De *sociale context* een belangrijke invloed heeft op de keuzes van de visserman en daarmee op de hoeveelheid discards op verschillende manieren:
 - o De schipper voelt zich verantwoordelijk voor de weekbesomming van de bemanning en maatse vis verliezen door netaanpassingen kan tot een ongewenste lagere besomming leiden.
 - o Bij hoeveelheden discards die veel werk vormen voor de bemanning, kan de rust voor de bemanning een reden vormen om een plek te zoeken met minder discards.
 - o De weekbesomming wordt in de beleving van de vissers mede bepaald door de aanvoer van vis door de andere schepen.

- Er is geen vertrouwen dat andere vissers zich zullen houden aan een afgesproken lagere aanvoer als gevolg van netaanpassingen, dit bemoeilijkt verandering.

4.5 Tuig

Voor een deel van de schippers geldt dat het vistuig op de korte termijn een vaststaand gegeven is omdat hier voor op de lange termijn voor gekozen is en in is geïnvesteerd. Een dergelijke investering is niet alleen een financiële investering maar ook een investering in kennis over hoe het tuig optimaal te gebruiken. Een deel van de geïnterviewde vissers heeft wel de mogelijkheid om te wisselen. Drie hebben verschillende tuigen op een eurokotter, één visser vist een deel van het jaar met twinrig op schol en één visser had zijn boomkortuigen nog om af te kunnen wisselen met de puls, voor als hij op schol ging vissen. Er zijn ook vissers die aangeven dat hun boomkortuigen te versleten waren toen ze overgingen op de puls en daarom alleen het pulstuig hebben en niet kunnen afwisselen. Het wisselen tussen tuigen is behalve van marktfactoren en quotumportfolio, ook afhankelijk van het seizoen waarin de doelsoort beschikbaar is.

Het verwijderen van de maaswijdte om discards te verliezen in de 80mm tongvisserij zien de vissers niet als een optie. Pas bij 120 zeggen ze ondermaatse schol te verliezen, maar ook de meeste maatse tong. Ook met 90 mm vissen wordt door de meesten niet gezien als wenselijk, want je verliest wel meer ondermaatse tong maar ook maatse tong en reduceert nauwelijks scholdiscards. Eén visser zag het wel zitten als iedereen het zou doen, op de langere termijn zou iedereen meer geld kunnen verdienen met grotere tongen, maar tegelijkertijd vertrouwde hij er niet op dat iedereen zich aan de afspraak zou houden. Enerzijds omdat sommige vissers er lak aan zouden hebben, anderzijds omdat er vissers zijn die het economisch niet zouden kunnen overbruggen om een periode minder te vangen tot de kleine tongen groter zijn.

De geïnterviewde tongvissers volgen de netinnovatieonderzoeken met aandacht. Er wordt door velen gehoopt dat deze experimenten een oplossing bieden.

Bijvoorbeeld visser 8: 'De één probeert dit, dat waardeer ik absoluut want ik wou maar dat er vandaag of morgen één komt en die zegt we vangen geen discards meer. Dat zou toch het ei van Columbus wezen voor de visserman. Want wat gebeurt er, als wij geen discards vangen kunnen we nog een uur langer vissen, hebben we een nog beter leven, ja zo is dat. (...) Hier van de week nog een collega, die heeft alles al geprobeerd en die zit ook in dat project (...) en die zegt ook ja wat wij ook gedaan hebben, we vangen er minder mee en dat wil een visserman niet. Want je probeert het zelfde te vangen met minder discards en dat lukt niet.'

De quote laat ook zien, wat veel naar voren kwam in de interviews, namelijk dat het verlies van maatse vis door netaanpassingen wordt benoemd als ongewenst. Twee vissers geven aan dat de netten niet te ingewikkeld moeten worden, een belangrijke voorwaarde is dat de netten praktisch zijn in gebruik en aan boord gerepareerd kunnen worden.

Drie vissers noemen een innovatief garnalentuig, waarbij de vangst met een vacuümpomp uit de kuil wordt gezogen, als een eventuele oplossing voor de overleving van discards wanneer dit tuig zou worden aangepast naar de platvisvisserij (zie Visserijnieuws, 2015d over dit tuig). Deze vissers werden geïnterviewd in de week na het verschijnen van een artikel over dit tuig in Visserijnieuws.

Een onderwerp wat in negen van de interviews ter sprake kwam, soms kort aangestipt, soms uitgebreid, was het gebruik van illegale netaanpassingen om meer sliptong vast te houden. Door het gebruik van deze illegale netaanpassingen worden ook meer discards aan boord gehaald. Het onderwerp van illegale

netaanpassingen kwam in vier van de gevallen ter sprake op moment dat het gesprek ging over het maken van afspraken binnen de visserijgemeenschap om allemaal met netaanpassingen te gaan vissen waarbij weliswaar meer discards worden verloren maar ook maatse vis. Deze praktijk lijkt hierdoor een obstakel te vormen voor vertrouwen in samenwerking. De vissers noemden ook redenen om wel of niet met illegale netaanpassingen te vissen. Redenen die vissers noemden om het niet te doen:

- de marktprijs van sliptong wordt door hogere aanvoer naar beneden gebracht;
- de stress die het oplevert voor controle.

Redenen die genoemd werden om het wel te doen waren:

- economisch gewin voor degene die het doet.
- het verliezen van maatse tong gaat in tegen het 'oerinstinct' van de visserman.
- Ook de invoering van de omegameter⁵ werd in deze context genoemd door enkele vissers. Sindsdien zijn de vissers wijder gaan vissen en daarmee wordt maatse tong in hun beleving verspeeld. Volgens sommigen vormt dit voor vissers een aanleiding om de regels over minimummaaswijdte niet te volgen, dit werd al eerder gevonden door Kraan et.al. (2014).
- De sociale context speelt een rol om de regelgeving voor tongnetten niet te volgen.
 - o Ten eerste blijkt uit de interviews de onderlinge drive om de beste te zijn. Bemanningsleden en andere vissers kijken wat er door wie gevangen wordt. Uit de interviews blijkt niet of de competitie gaat over de meeste kilo's of de hoogste besomming.
 - o Ten tweede legt Visser 12 uit dat het niet te verkroppen is als anderen meer verdienen door het gebruik van binnenzakken: *'Ik weet zeker dat als je aan elke schipper vraagt die het doet, die zegt waren ze maar van boord die rotzooi, die binnenstaarten. Dat moet je niet eens willen, maar omdat de buurman het doet en omdat hij aan het eind van de week 10.000 euro meer heeft, doet iedereen 't. Ja iedereen zou ik niet zeggen, maar het gebeurt toch.'*

Tussenconclusies:

Het kan ten eerste geconcludeerd worden dat het vistuig voor sommige vissers meer een variabele is waar ze mee kunnen sturen op seizoens- of reisiniveau dan voor anderen, die er enkel op de lange termijn op kunnen sturen door investeringen mits er financiële ruimte voor is.

Ten tweede wordt het verwijden van de mazen door tongvissers over het algemeen niet gezien als een optie maar er wordt naar aanleiding van de actualiteit gewezen op een innovatief garnalentuig dat wellicht toepasbaar is in de platvisvloot om discards niet aan boord te krijgen.

Ten derde kan geconcludeerd worden dat over het algemeen hoop gevestigd is op netinnovaties om selectiever te vissen, maar dat verwacht wordt dat hierbij maatse vis verloren zal gaan wat als onwenselijk wordt ervaren. Wanneer bij een nieuw net nog maatse vis verloren wordt zouden verschillende factoren de invoering van het net in de weg kunnen staan:

- De onderlinge competitie om de beste te zijn en de onwil om maatse vis te verliezen.
- De praktijk van illegale netaanpassingen door sommigen.

⁵ De omegameter werd ingevoerd in 2009 als een nauwkeurigere manier om maaswijdtes te meten, voor die tijd werden maaswijdtes gemeten met een meter die afhankelijk was van handkracht (NVWA, 2009). De omegameter was echter meteen omstreden, de vissers ervoeren een onbalans tussen minimum maaswijdte en de minimum aanlandingsmaat, dat wil zeggen dat ze met 80 mm volgens de omegameter nog steeds tong vanaf 24 cm verloren (VisNed, 2009).

Dit toont aan dat een eventuele technische oplossing pas een echte oplossing vormt wanneer er een oplossing wordt gevonden voor de sociale context die de in gebruik name van de technische oplossing bemoeilijkt.

4.6 Regelgeving en politieke context

Regelgeving

In deze sectie wordt om te beginnen ingegaan op de invloed van regelgeving en vervolgens op de politieke context. Zeedagen, gesloten gebieden, quota en technische maatregelen vormen samen een complex pakket aan regelgeving dat de visserijpraktijk inkadert. Uit de interviews blijkt dat regelgeving voor de vissers een belangrijke factor is die hun keuzes bepaalt op verschillende tijdschalen.

De lange termijnkeuze van schipper 7 om één van zijn twee schepen te verkopen was bijvoorbeeld gebaseerd op het te beperkte quotum dat hij had voor twee schepen. Schipper 10 vertelt dat zijn zoon, door de aanlandplicht en door de vele regels die volgens hem de visserman 'wegpoetsen', twijfelt over bedrijfsovername; dit is daarmee ook een keuze voor de langere termijn. Zeven vissers noemen de noodzaak voor henzelf of voor vissers om hen heen om door een krap tongquotum op schol te vissen als doelsoort of als bijvangstsoort naast tong als doelsoort. Keuzes worden ook bepaald door regels over de toegankelijkheid tot gebieden, zoals Real Time Closures (RTC's) of het feit dat er met een pulsvergunning niet boven de 55e of 56e breedtegraad gevist mag worden (afhankelijk van de lichte van vergunninghouders waar de visser in zit).

Zo stelt visser 6 dat vissers beperkt zijn in het uitwijken naar gebieden waar minder discards zitten: *'Als je echt op die scholbestekken zit dan zit er wel meer kleine schol bij ja, maar dat is het ook, wat ik al aangaf, het is niet alleen de discards regelgeving die eraan komt maar dat is ook gewoon de regelgeving die er nu al is die je dwingt om bepaalde visgebieden aan te doen terwijl je voor jezelf misschien zou zeggen, ik doe het niet, ik doe liever wat anders.'*

Een ander voorbeeld is de doggersbank waar volgens visser 12 de discards *'echt nihil'* zijn maar waar naar verwachting de toegang in toenemende mate beperkt zal worden door gesloten gebieden en windmolenparken.

Drie vissers noemen dat ze ervaren dat er veel regels zijn en dat er steeds meer regels bij komen en niet weg gaan. Niet alle regels worden ervaren als onwenselijk, zo geven drie vissers aan dat het quotumsysteem niet vrijgegeven zou moeten worden want dan zou de markt overspoeld worden en de prijs te veel dalen. Wel blijkt uit de interviews dat regels worden ervaren als onzeker, zoals de variabele hoogte van de jaarlijkse tong- en schol-TAC, de onduidelijkheid over hoe de aanlandplicht eruit gaat zien en de onzekerheid over het behoud van de pulsvergunning. Visser 1 vraagt zich af waarom de *status quo* niet gewoon bewaard kan blijven: *'Wat is er mis met een status quo? (...) Jongens in principe is dit het voor de komende vijf jaar. Houden we de vinger aan de pols, mocht er een bestand in gevaar komen, dan gaan we bijstellen maar er komen geen regels bij. (...) Nu eens gewoon vijf jaar, dit is het.'* Uit drie interviews blijkt bovendien dat vissers het gevoel hebben geen invloed te hebben op de regelgeving. Volgens visser 9 wordt bijvoorbeeld geen enkele regelgeving aangepast aan de visserman en visser 1 verwacht dat er in de politiek te weinig vertrouwen is voor regelgeving die de vissers zelf vormgeven.

Onzekerheid

De eerder genoemde onzekerheid over regelgeving kwam in de interviews specifiek naar voren in verband met de invulling van de aanlandplicht. De interviews werden gehouden gedurende een periode waarin verder werd gewerkt aan de vormgeving van de aanlandplicht; zo dienden de Europese lidstaten bij de Europese commissie bijvoorbeeld een aanvraag in voor een uitzondering voor tongetjes onder de

19 cm op de aanlandplicht (Visserijnieuws, 2015b). De onderzoeken naar de overleving van discards en naar netinnovatie vorderden en daar over werd gecommuniceerd in visserijnieuws en door PO's (Visserijnieuws, 2015c; Vissersbond, 2015). De precieze invulling van de aanlandplicht was nog niet af en bleef dus onzeker. De vissers konden zich nog geen concreet beeld vormen van wat hen te wachten staat wat het moeilijk maakt zich op de aanlandplicht voor te bereiden en zich een voorstelling te maken over hoe het hun visserijgedrag zal beïnvloeden. Eén visser gaf desgevraagd aan dat hij nog niet met zijn bemanning over de aanlandplicht had gesproken omdat hij niet wist wat hij ze moest vertellen. Vragen die werden gesteld waren o.a.:

- Wat er precies aangeland moet gaan worden en welke uitzonderingen er zullen zijn;
- Hoe het quotumsysteem wordt aangepast voor de discards;
- Wat er met de discards moet gebeuren en hoeveel ervoor betaald gaat worden;
- Hoe wordt de aanlandplicht gecontroleerd en gehandhaafd?

In verband met regelgeving die invloed heeft op de hoogte van discards, noemen vijf vissers de maatregel dat er minder zeedagen beschikbaar zijn wanneer er op bepaalde scholgebieden met wijdere mazen gevist wordt, in het kader van het kabeljauwherselplan (EC 423/2004 en EC 1342/2008). Het afschaffen van deze regel zou de aantrekkelijkheid om met wijdere mazen te gaan vissen verhogen. Wel betekent dit dat de waardevolle tongschar dan niet meer vastgehouden wordt. Voor sommigen een bezwaar.

Visser 1 ziet ook voordelen: *'Ja ben jij als visserman zijnde bereid om een bepaald percentage tongschar te verliezen? Dan praat je over 4-500 kg per week die je niet vangt a 3-4 euro de kilo, dat is 1500 euro x 30 visweken, ja reken het maar uit. Maar als ik daarmee voorkom dat ik extra onkosten, extra boekhouding, extra gedoe, denk ik bij mezelf jongens zit niet zo te lullen want ga gewoon met die 120 mm want dat is door IMARES onderzocht is een discardsvrije visserij.'*

Politieke context

De aanlandplicht komt voort uit een politieke doelstelling; het verminderen van verspilling. Zoals eerder in dit rapport geconcludeerd onderschrijven vissers dit doel niet maar zien zij de aanlandplicht juist als verspilling. Twee vissers spreken waardering uit voor het toegenomen bewustzijn over discards en het werk dat gedaan wordt om selectiever te vissen. Echter, geen van allen kunnen begrip opbrengen voor de aanlandplicht. Het wordt benoemd als 'je reinste kolder' en veel te snel 'top-down opgelegd'. Twee vissers spreken uit dat de visser de dupe is van een politiek spel en dat ze nu opgescheept zitten met een regel die volkomen losstaat van hun visserijpraktijk. Het onbegrip over het doel van de aanlandplicht – 'het gaat toch heel goed met de visbestanden' – leidt tot speculatie over hoe deze regel er heeft kunnen komen. Twee vissers denken dat het voortkomt uit zorgen over *high grading*, terwijl dat volgens hen niet gebeurt in de Nederlandse tongvisserij. Een ander vermoedt dat Damanaki onder druk stond bij vissers uit haar eigen land (Griekenland) om de handel in het Middellandse zee gebied in ondermaatse vis te legaliseren. Nog een ander speculeert dat de aquacultuursector er wellicht achter zit omdat ze vismeel nodig hebben.

Uit de interviews blijkt dat verschillende vissers onbegrip voelen vanuit de maatschappij en vanuit de politiek voor de praktijk. Enerzijds door het beeld wat er bestaat, bijvoorbeeld: *'De maatschappij vindt ons nog steeds een piraatachtige, roofbouwende idioot die daar zijn leven waagt. Dat is niet terecht natuurlijk. Ik durf te zeggen dat wij op een fatsoenlijke manier ons vreten verdienen'*, aldus visser 4. Anderzijds ervaren veel van de ondervraagde vissers dat ze al vooruitgang hebben geboekt met het verminderen van discards door het omschakelen van de boomkorvisserij naar de puls en doordat ze

sinds de introductie van de omegameter al wijder zijn gaan vissen. Dit, en over het feit dat het goed gaat met de tong- en scholbestanden, wordt volgens een deel van de vissers niet voldoende erkend.

Tussenconclusies:

- De onzekere invulling van de aanlandplicht bemoeilijkt de voorbereiding erop voor vissers.
- De regel die stelt dat wanneer er met wijdere mazen wordt gevist er minder zeedagen worden verkregen, in het kader van het kabeljauw herstelplan, zou volgens de vissers afgeschaft moeten worden zodat wijder vissen in de scholvisserij aantrekkelijker wordt.
- In de perceptie van vissers hebben ze al vooruitgang geboekt op selectiviteit door de invoering van de puls en door de invoering van de omegameter.
- De politieke context en de doelstelling roept weerstand op bij de vissers.

4.7 Gebied/seizoen

In het kader van de invloed van gebied en seizoen op de hoeveelheid discards werden de vissers gevraagd naar de mogelijkheden om selectiever te vissen door van visplek te veranderen wanneer veel discards worden gevangen, hetzij uit zichzelf of door middel van een *discards alert systeem*⁶. Het *discards alert systeem* zou een systeem zijn waarbij gebiedjes tijdelijk voor iedereen worden gesloten wanneer daar veel discards aanwezig zijn.

De antwoorden waren uiteenlopend. Drie vissers zagen wel een mogelijkheid voor een *discards alert systeem* maar allen noemden ze voorwaarden of risico's. Voorwaarden waren volgens de eerste, dat het moest het dan wel gaan om kleine gebiedjes. De tweede gaf aan dat het melden van vangsten met discards anoniem zou moeten gebeuren en dat er een lang gewenningsproces voor nodig was, misschien wel vijftig jaar. De derde benoemde het risico dat een situatie van 'vissertje pesten' kon ontstaan, waarbij gebieden gemeld worden waar een andere visser net goede vangsten doet.

Verskillende argumenten tegen een mogelijk *discards alert systeem*, (zes vissers waren tegen) waren ten eerste dat de discards te variabel zijn en niet in vakjes aan te geven. Ten tweede zou een situatie ontstaan waarin de visserijdruk minder gespreid zou zijn, wat niet goed zou zijn voor de bestanden. Ten derde, en dat was ook een antwoord op de vraag of vissers uit zichzelf meer discards konden vermijden door te verplaatsen, werd gesteld dat vissers hun visserijpraktijk niet zomaar kunnen verplaatsen. Enerzijds omdat een visser zijn vaste bestekken heeft waar hij veel kennis van heeft. Anderzijds omdat vistuigen zijn aangepast aan de eigenschappen van deze bestekken. Dit zou volgens één visser zelfs kunnen betekenen dat de ene visser op de zelfde plek meer discards vangt dan een ander met subtiel verschillen in het tuig.

Tussenconclusies:

- Uit de interviews blijkt geen eenduidig antwoord op de vraag of het voor vissers mogelijk is om discards te vermijden door gebieden waar veel discards zitten te mijden.

⁶ Een *discards alert systeem* werd voorgesteld door de visserijsector als onderdeel van de strategie voor het omgaan met de aanlandplicht (VisNed & de Nederlandse Vissersbond, 2015).

4.8 Overige geïdentificeerde thema's

Angst voor de gevolgen

In de gesprekken geven de vissers verschillende voorbeelden van schadelijke gevolgen die ze verwachten als gevolg van de aanlandplicht, zowel op het vlak van de ecologie, de economie, de regelgeving, de controle en over het algehele voortbestaan van de tongvisserij.

Ten eerste, zoals reeds in hoofdstuk 2 is geschetst, en in de interviews werd bevestigd, vrezen de vissers voor schadelijke gevolgen voor de visbestanden. Enerzijds zijn de discards een onderdeel geworden van de voedselketen in het ecosysteem, zo is de logica. En anderzijds gaat het deel van de discards dat overleeft nu zeker dood. Eén visser verwijst naar een artikel in Visserijnieuws over de overlevingsonderzoeken waarin stond dat een vis die in eerste instantie levendig lijkt na de vangst, op een later moment alsnog dood kan gaan door de opgelopen schade. Het heeft zijn verwachting dat het overgrote deel van de vangst overleefd, getemperd. Maar dan nog, stelt hij, als die 10% één keer kan paaien zou dat nog steeds een grote biomassa kunnen opleveren die later maats kan worden opgevist.

Ten tweede benoemen vijf van de geïnterviewde vissers de verwachting dat de aanlandplicht de reeds bestaande illegale handel in ondermaatse tong zal vergemakkelijken omdat het aan boord houden van ondermaatse vis geen probleem meer is. Eén visser brengt er begrip voor op: *'ja of ik het nou naar een puffabriek moet brengen of verkopen, nouja dan verkoop ik het maar liever, want er is markt voor, die ondermaatse slip (...) maarja dat is niet goed voor onze prijzen hè.'*

Ten derde uiten twee vissers de verwachting dat de aanlandplicht een hele serie nieuwe regels met zich mee brengt en als een regel er eenmaal is wordt deze niet meer teruggedraaid, zo wordt de ervaring omschreven.

Ten vierde maken twee wat oudere vissers zich zorgen dat de invoering van de aanlandplicht dezelfde controleproblemen met zich mee zal brengen als in de jaren '80 met de invoering van het quotumsysteem.

Tenslotte worden zorgen geuit over de toekomst van de visserij. Er wordt gevreesd dat nog meer schepen failliet zullen gaan door de hoge kosten die de aanlandplicht met zich mee brengt. Dat dit betekent dat er een kleinere aanvoer van tong is, waardoor de prijs omhoog zal gaan, wordt door de deelnemers van de focusgroep niet als een voordeel ervaren dat opweegt tegen het risico dat ze markt kunnen verliezen. Een tweede mogelijk gevolg wat deze zelfde vissers als onwenselijk benoemen is een verslechtering van de infrastructuur van de visserij. Nu al moet vaak lang gewacht worden op nieuwe onderdelen omdat de vraag door de afgenomen vloot gering is geworden. Ook vreest een deel van de vissers dat bemanningsleden zullen stoppen in de visserij omdat het werk van het sorteren van de discards te veel wordt. Eén schipper relateert deze laatste zorg, zich afvragend waar de bemanningsleden zonder een ander diploma aan de slag zouden kunnen.

Overleving

Dat tenminste een deel van de discards de teruggooi in zee overleeft is een aanname die onder vissers leeft. Meerdere vissers geven aan dat ze, om de overleving zo hoog mogelijk te houden, discards zo snel mogelijk over boord draaien. Enkele Texelse vissers geven aan dat ze de vis nooit direct van de band strippen zodat de discards sneller weer over boord gaan. Desgevraagd reageerde een Urker visser hierop dat het afhankelijk is van het verwerkingssysteem of dit mogelijk is maar als het zou helpen tegen de invoering van de aanlandplicht was hij bereid om in zo'n zelfde systeem te investeren. Eén visser geeft aan dat innovatie in de verwerking aan boord een mogelijke oplossing zou kunnen zijn voor het verhogen van de overleving, omdat de verwerkingssystemen volgens hem sinds veertig jaar hetzelfde zijn.

Visser 9:

'Maar aan boord zelf kunnen we misschien nog naar de visverwerking kijken, dus echt naar de visverwerking en ik denk dat dat het enige haalbare is, om die tijd wat te verkleinen.'

Controle

Meerdere vissers vragen zich af hoe de aanlandplicht gecontroleerd moet gaan worden. Eén visser geeft aan dat hij het gebruik van camera's als een bezwaarlijke inperking van zijn vrijheid zou beleven. Tijdens de focusgroep brengt één visser het idee op om te kijken in hoeverre het IJslandse controlesysteem toepasbaar is op de Nederlandse tongvisserij. Volgens deze visser is dit systeem ingevoerd na een verwijding van de maaswijdte en het houdt in dat de vangst- en verkoopgegevens van ieder schip online, openlijk toegankelijk gepubliceerd worden, zodat vissers elkaar kunnen controleren. De overige vissers in de focusgroep reageren sceptisch, maar aarzelend wordt beaamd dat het misschien waardevol is om het systeem te onderzoeken, mits het wel op Europees niveau wordt ingevoerd.

4.9 SWOT-analyse van aanlandplichtscenario's

Vijf schippers namen deel aan de focusgroep (zie Bijlage B voor de lijst van deelnemers). De focusgroep begon met een presentatie door Mike Turenhout, onderzoeker bij het LEI, over de tussentijdse resultaten van het CVO-project *Best Practices*. Vervolgens werden vier scenario's over manieren om met de aanlandplicht om te gaan aan de vissers voorgelegd ter beoordeling van de sterke punten, zwakke punten, kansen en bedreigingen, oftewel een SWOT-analyse. De scenario's waren gebaseerd op tussentijdse uitkomsten van de interviews en het rapport uit het project *Best Practices*. De presentatie had als doel om de vissers zo concreet mogelijke informatie te geven over de mogelijke economische gevolgen van de aanlandplicht, die zij mee konden nemen in hun SWOT-analyse. De presentatie informeerde de vissers over de verkennende berekening die gemaakt was van de extra kosten die gemaakt zouden moeten worden wanneer de aanlandplicht ingevoerd zou worden voor alle soorten waarvoor momenteel vangstbeperkingen gelden. De berekening was gebaseerd op proefreizen waarbij de discards mee genomen werden naar wal. Er waren geen aanpassingen gedaan aan de netten, aan de trekduur of aan de lengte van de reis. De tussentijdse conclusies waren:

- Dat gemiddeld 28 – 36% meer arbeid aan boord nodig is om alle discards te verwerken, dit komt erop neer dat voor de extra arbeid waarschijnlijk meer werknemers mee moeten.
- Voor de verdere verwerking van de discards aan de wal bedraagt €395 extra per dag, uitgaande van gemiddeld 1.602 kg discards per zeedag.
- Het bekostigen van de extra bemanning aan boord en de verwerking van de discards aan de wal zou in de huidige omstandigheden, leiden tot een negatief resultaat van de vloot.

De vissers merkten over de cijfers op dat de hoeveelheid discards sterk verschilt per seizoen en per gebied dus dat het mogelijk in sommige gevallen op veel hogere kosten uit zou kunnen komen.

De scenario's

Op basis van de interviews en de tussentijdse uitkomsten van het *Best Practices*-project waren de volgende vier scenario's geschetst over hoe om te gaan met de aanlandplicht.

1. Blijven vissen zoals nu en blijven discards (dus niet voldoen aan de eisen van de aanlandplicht).
2. Vissen zoals nu met de aanpassing:
 - a. Extra bemanning mee aan boord voor verwerking van de discards;
 - b. Langere visreizen met een gelijk aantal trekken maar langere verwerkingstijd tussendoor.

3. Anders vissen:
 - a. Door netaanpassingen;
 - b. Door te veranderen in tijd en plaats.
4. Stoppen met de 80 mm tongvisserij.

De vissers kregen een half uur de tijd om de sterke punten, de zwakke punten, de kansen en de bedreigingen van ieder scenario te inventariseren. Deze opdracht werd uitgevoerd in twee groepen, de ene bestond uit twee schippers met grote schepen en de ander uit drie schippers van eurokotters, een onderscheid dat gemaakt was om schippers met een zo gelijk mogelijke situatie met elkaar te laten nadenken. De impact van de aanlandplicht verschilt namelijk per visserij. De beoordelingen door de vissers werden in drie kwartier plenair besproken. Om en om presenteerde een groepje de SWOT-analyse van een scenario, waarop vervolgens de andere groep kon reageren en aanvullen. In het grootste deel van de gevallen waren de vissers het met elkaar eens met de genoemde sterke of zwakke punten of met de kansen en bedreigingen van een scenario.

Bij de scenario's 2, 3 en 4 werden in eerste instantie geen sterke punten gevonden, maar wel na langer doorvragen of suggestie door de aanwezige onderzoekers of projectleider. Met regelmaat werd meteen een tegenargument door de vissers ingebracht. Deze tegenargumenten zijn in deze analyse geclassificeerd als zwak punt of als bedreiging. Hieronder worden de SWOT-analyses kort besproken. Een overzicht van alle sterke punten, zwakke punten, kansen en bedreigingen die de vissers per scenario noemden staat in Bijlage C.

Scenario 1: blijven discarden

Bij bespreking van scenario 1 bleek dat een misverstand was ontstaan. De vissers hadden aangenomen dat het scenario betekende dat de aanlandplicht niet door ging, een scenario waaraan zij voornamelijk sterke kanten zagen. De bedoeling was echter om een SWOT-analyse te maken van een scenario waarbij men zich niet houdt aan het verbod op discarden. Er is toen doorgepraat over het scenario wat de bedoeling was, dus het scenario waarbij men blijft discarden onder de aanlandplicht. Het verschil tussen de beoordeling van beide scenario's was voornamelijk dat in geval van overtreding van de wet de controle van de NVWA een bedreiging vormt.

Scenario 1 had volgens de vissers ecologisch voordelen: discards zijn voedsel voor zeevogels en het gaat nu ook goed met de bestanden, dus als zo door wordt gegaan als nu is men ecologisch goed bezig. Als zwak punt van dit scenario werd het gebrek aan maatschappelijk draagvlak genoemd. De kansen die genoemd werden waren ten eerste om het verhaal te vertellen over de gevolgen van het onttrekken van discards aan de voedselketen; en ten tweede dat wanneer je als enige door zou gaan met discarden, je een relatief voordeel hebt ten opzichte van de anderen omdat je niet met de hoge kosten van het verwerken en vervoeren van de discards geconfronteerd wordt. Drie bedreigingen werden genoemd. Ten eerste het gebrek aan saamhorigheid in de vloot, wanneer je als enige blijft discarden zullen andere vissers dat waarschijnlijk doorgeven. Ten tweede de bemoeienis van mensen '*die niet weten waar ze over praten*'. En ten derde dat je binnen de kortste keren minpunten hebt van de NVWA waardoor je niet meer mag vissen.

Scenario 2: op dezelfde manier vissen met verwerking van discards

Volgens scenario 2 zou op dezelfde manier gevist worden, maar het verwerken van discards wordt georganiseerd door óf langere reizen te maken, zodat een zelfde aantal trekken gedaan kan worden maar dat er ook gerust kan worden tussen het verwerken van de discards door, óf extra bemanning mee te nemen.

De twee voordelen die met betrekking tot dit scenario genoemd werden waren dat je je aan de aanlandplicht houdt en dat er meer arbeidsplaatsen beschikbaar zouden komen. Tegen dat laatste voordeel werd direct ingebracht dat er te weinig bemanningsleden zijn die deze plaatsen kunnen invullen. Zwakke punten waren dat er bij langere reizen niks tegenover staat en dat daardoor niemand meer mee zou willen, de hoge kosten om extra bemanningsleden mee te nemen en de mogelijkheid dat dit tot een faillissement zou leiden.

De vier kansen die bij dit scenario genoemd werden, werden allemaal weerlegd door mogelijke bedreigingen. Ten eerste de mogelijkheid om onderscheid te maken tussen bemanningsleden, waarbij een deel van de bemanningsleden minder verantwoordelijkheid krijgt en minder betaald krijgt, zodat net als nu het geval is 40% van de besomming naar de bemanning gaat. Het probleem bij de realisering van een dergelijk voorstel is de verplichting dat bemanningsleden gekwalificeerd zijn. Onderscheid maken gaat niet zomaar, want waarom zou iemand een lager betaalde functie nemen als hij over dezelfde papieren moet beschikken als een hoger betaald bemanningslid. Een kans zou zijn om hiervoor buitenlandse bemanningsleden mee te nemen. De vissers waren hier echter niet enthousiast over omdat de cultuurkloof tussen buitenlandse en Nederlandse bemanningsleden te groot is. Een kans van dit scenario zou zijn dat er bedrijven tussenuit vallen vanwege de hoge economische kosten waardoor er meer bemanningsleden zijn voor de rest van de vloot. De vissers waren het er vervolgens echter over eens dat een visser die stopt over het algemeen niet terug gaat in de visserij. De laatstgenoemde kans was dat er door het wegvallen van bedrijven die de hoge kosten niet kunnen dragen meer quota beschikbaar komt voor de bedrijven die over zijn. Het eerstgenoemde bedreiging bij deze kans is dat de visserijinfrastructuur (toelevering van materialen) hierdoor te veel verzwakt. En het tweede bedreiging was dat een kleinere vloot zou leiden tot marktverlies.

Scenario 3: discards vermijden

Volgens scenario 3 zou vermeden worden dat discards aan boord komen door netaanpassingen of door plaats en tijd van het vissen te veranderen.

Het enige voordeel dat genoemd werd was dat er bij dit scenario minder discards verwerkt hoeven te worden. Zwakke punten waren dat er minder marktwaardige vis in de netten zit bij netaanpassingen en de ontevredenheid en het onbegrip van de bemanning hierover. Zwakke punten van het veranderen in tijd en plaats was ten eerste, dat waar veel ondermaatse vis zit gedurende bepaalde periodes van het jaar ook veel maatse vis zit. En ten tweede dat vissers hun kennis en tuigen hebben aangepast aan vaste bestekken, verplaatsen omdat er te veel discards zitten gaat niet zomaar.

Kansen bij dit scenario waren ten eerste dat het verspelen van maatse vis door netaanpassingen mogelijk enkel op de korte termijn is, de vis krijgt immers de kans om te groeien en kan later worden opgevist. De bedreiging hierbij was echter dat veel schepen geen financiële ruimte hebben om op de korte termijn deze verliezen op te vangen. De tweede kans vormde de netinnovatieonderzoeken die mogelijk een net zouden opleveren waarbij wel discards worden verspeeld maar geen maatse vis. De derde kans was de mogelijkheid om afspraken te maken over het verliezen van maatse vis en dit gezamenlijk te dragen. De vrees bestond echter dat er *free riders* zouden zijn die zich hier niet aan houden. De derde kans die genoemd werd was dat de Nederlandse tongvissers, met 80% tongquotum in handen een grote impact zouden kunnen hebben door het vermijden van discards wanneer de hele vloot zich eraan houdt. De vierde kans die werd genoemd was dat de verliezen die zouden ontstaan door het

verliezen van maatse vis opgevangen zouden kunnen worden op andere overheidsuitgaven. Welke dat zouden zijn werd niet gespecificeerd. De laatste kans die door één visser werd voorgesteld om netaanpassingen te handhaven was de invoering van een controlesysteem naar IJslands model waarbij alle vangst- en verkoopgegevens online worden geplaatst zodat vissers elkaar kunnen controleren. Ander vissers plaatsten wel vraagtekens bij de toepasbaarheid van dit controlesysteem op de Europese vloot omdat deze in totaal zo veel groter is dan de IJslandse.

Scenario 4: stoppen met de 80 mm tongvisserij

Volgens scenario 4 zou gestopt worden met de 80 mm tongvisserij. Opvallend was dat geen van de vissers dit scenario interpreteerde als geheel stoppen met vissen. Wanneer de vissers hierop gewezen werden, wordt als reden gegeven dat ze willen blijven vissen. In plaats daarvan werd het geïnterpreteerd als stoppen met deze visserij en een andere visserij ervoor in de plaats doen.

Er werden geen sterke punten of kansen benoemd van dit scenario. Het zwakke punt was dat er geen flexibiliteit is om iets anders te gaan doen om de volgende redenen:

- licenties voor andere visserijen worden niet meer uitgegeven;
- staantwant als alternatief is een seizoensvisserij;
- veel bedrijven hebben niet genoeg scholquotum om te gaan twinriggen;
- hele bedrijfsvoering is door jarenlange investering gericht op tongvisserij, dat kan niet zomaar veranderd.

Bedreigingen waren, ten eerste, dat een massale overschakeling op staantwant zou betekenen dat de aanvoer naar beneden gaat wat tot marktverlies zou leiden. Ten tweede, de afzwakking van de visserijinfrastructuur, die ook bij scenario 2 werd genoemd. En tenslotte dat wanneer iedereen overstapt naar een visserij waar nog ruimte is (garnalenvisser), er te veel druk ontstaat op deze visserij.

5. Conclusies

Voor dit onderzoek zijn verkennende interviews gehouden met twaalf vissers en een focusgroep met vijf vissers ter beantwoording van de vraag:

Welke aanpassingen kunnen worden gedaan aan de visserijtechniek en/of het visserijgedrag in de demersale visserij zodat ongewenste bijvangsten (discards) zo laag mogelijk - en de overlevingskansen van gediscarde vis zo groot mogelijk worden?

Ondanks de grote bereidheid van vissers om deel te nemen aan de interviews of focusgroep is gebleken dat het moeilijk is voor de vissers om hier antwoord op te geven. Ten eerste vanwege de moeilijkheid om de aanlandplicht te concretiseren. Omdat de regelgeving nog niet af is, is het moeilijk voor te stellen welke aanpassingen nodig zijn en wat de voordelen zijn die deze aanpassingen zouden hebben. Ten tweede maakt de grote fundamentele weerstand die er jegens de aanlandplicht is onder de vissers het voor hun haast onmogelijk om in detail over de aanlandingsplicht na te denken. Er schuilt wel een kans in het feit dat enkele vissers wel voordelen zien in het verminderen van de discards die aan boord worden gebracht. Het eerste voordeel is het verminderde sorteerwerk voor de bemanning en het tweede dat de jonge vis in zee blijft en de kans krijgt om te groeien om op een later moment opgevist te worden.

In het bespreken van de aanlandplicht en discards met de vissers kwamen grote zorgen naar voren over de mogelijke gevolgen van de aanlandplicht, waarvan de meest breed gedragen zorgen waren: schadelijke gevolgen voor het ecosysteem en de visbestanden wanneer alle discards worden aangeland; het vergemakkelijken van de zwarte markt voor ondermaatse vis omdat het mogelijk wordt om ondermaatse vis aan boord te houden; en de ondraaglijk hoge kosten die gemaakt moeten worden voor het vervoer en de verwerking van discards.

In de interviews en focusgroep werden enkele aanpassingen genoemd ter verbetering van de overleving van de discards, of om selectiever te vissen:

- Er was beperkte steun voor het idee van een *discards alert systeem*, een systeem waarbij plekken waar veel discards zitten vermeden worden. De steun voor een dergelijk systeem hangt af van de uitwerking en dient verder onderzocht te worden. Specialisatie middels netten en kennis in specifieke gebieden bemoeilijkt echter de flexibiliteit die vissers hebben om op andere bestekken te gaan vissen.
- De haalbaarheid om met netinnovaties discards te verminderen is niet alleen een technische zaak maar ook een sociale en economische. Discards zijn immers het resultaat van een samenspel van factoren zoals is besproken in hoofdstuk 2 van dit rapport. Economisch gezien is het van belang dat niet te veel maatse vis verloren wordt om een goede besomming te maken. Het slagen van netinnovaties zou beïnvloed kunnen worden door sociale factoren zoals de onderlinge competitie om het meeste te vangen, door de praktijk van illegale netaanpassingen, door het wantrouwen onderling dat andere vissers zich zullen houden aan de netaanpassingen en de zorg om bemanning kwijt te raken wanneer er maatse vis wordt verloren.
- Een mogelijke aanpassing ter handhaving van de aanlandplicht vormt de invoering van een controlesysteem naar IJslands model waarbij vangst- en verkoopgegevens gepubliceerd worden zodat vissers elkaar kunnen controleren. Of dit systeem toepasbaar is in de Nederlandse/EU context dient verder verkend te worden.

- Een mogelijke aanpassing voor het verbeteren van de overleving van discards vormt de aanpassing van een innovatief garnalenvistuig (zie Visserijnieuws, 2015d) voor de platvisvisserij. Bij dit tuig wordt de vangst met een vacuümpomp uit de kuil gezogen. Of dit tuig toepasbaar is op de platvisvisserij dient verkent te worden.

6. Discussie en aanbevelingen

Een mogelijke manier om de aanlandplicht en de benodigde aanpassingen concreter te maken voor vissers zou zijn om een experiment op te zetten waarbij vissers met ontheffing van technische maatregelen kunnen experimenteren in het vangen van minder discards. In Denemarken is dergelijk onderzoek bijvoorbeeld uitgevoerd (Eliassen, 2015).

Een mogelijke kans om selectiever te vissen vormt de manier waarop vissers systematisch informatie verzamelen over maatse vis. Onder de aanlandplicht wordt het mogelijk de moeite waard om hetzelfde te doen voor ondermaatse vis, want discards vermijden betekent lagere vervoers- en verwerkingskosten.

Genoemde aanpassingen, het *discards alert systeem*, toepassing van het innovatieve garnalenvistuig op de platvisvisserij en de mogelijke toepassing van een controlesysteem naar IJslands model dienen verder verkend en uitgewerkt te worden om meer te weten over de haalbaarheid.

Naast technische innovaties van de netten om selectiever te vissen is het van belang om te werken aan draagvlak voor een eventuele invoering van netaanpassingen en om te verkennen welke institutionele innovaties nodig zijn om een eventuele invoering te laten slagen.

Om meer inzicht te krijgen in de precieze mogelijkheden en onmogelijkheden om selectiever te vissen door te veranderen in vistijd en –plaats is het nodig om hier verder op door te vragen in interviews die volledig op dit onderwerp gericht zijn.

De zorg die de vissers hebben over het vergemakkelijken van de zwarte markt van ondermaatse vis door de aanlandplicht vormt een belangrijke context die in het oog gehouden moet worden bij het onderzoek naar het vermarkten van discards. Wanneer deze context niet in beschouwing wordt genomen zou dit tot onverwachte uitkomsten van de aanlandplicht kunnen leiden. Het is belangrijk om de vraag te stellen in hoeverre de illegale markt niet een aantrekkelijker alternatief is voor eventuele andere afzetmarkten en hierop te anticiperen.

7. Dankwoord

Dank aan alle schippers voor hun onmisbare openhartigheid.

8. Kwaliteitsborging

IMARES beschikt over een ISO 9001:2008 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem (certificaatnummer: 124296-2012-AQ-NLD-RvA). Dit certificaat is geldig tot 15 december 2015. De organisatie is gecertificeerd sinds 27 februari 2001. De certificering is uitgevoerd door DNV Certification B.V. Daarnaast beschikt het chemisch laboratorium van de afdeling Vis over een NEN-EN-ISO/IEC 17025:2005 accreditatie voor testlaboratoria met nummer L097. Deze accreditatie is geldig tot 1 april 2017 en is voor het eerst verleend op 27 maart 1997; deze accreditatie is verleend door de Raad voor Accreditatie.

Referenties

- Bryman, Alan (2008) Social Research Methods. Third Edition. Oxford: Oxford University Press.
- Eliassen, S. Q.; K.-Nadia Papadopoulou; Vassiliki Vassilopoulou en Tom L. Catchpole (2014) Socio-economic and institutional incentives influencing fishers behaviour in relation to fishing practices and discard. ICES Journal of Marine Science 71(5): 1298 – 1307.
- Eliassen, Søren (2015) Implementation of the discard ban (landing obligation) – vessel level processes. Presentation at MARE Convergence People and the Sea VIII Geopolitics of the Oceans. Amsterdam, 24-26 Juni.
- Europese Commissie (geen datum) 1 January 2014: the landing obligation. (http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/landing-obligation/index_en.htm geraadpleegd op 17 september 2015).
- Explanatory memorandum (2013) (<http://www.nsrac.org/wp-content/uploads/2013/01/Paper-5.1-EAPO-Alternative-proposal-discards-approach-by-EU-Industry.pdf> geraadpleegd op 8 september 2015).
- Kelleher, K. (2005) Discards in the world's marine fisheries. An update. FAO Fisheries Technical Paper. Rome, FAO. No. 470: 131 p.
- Kraan, Marloes; Martin Pastoors; Sarah Verroen en Rosemarie Nijman (2014) Herziening GVB: gevolgen voor Technische Maatregelen (TM). IMARES rapport C032.14.
- Kraan, Marloes en Marieke Verweij (2016) Implementing the landing obligation in the Netherlands; an analysis of the gap between fishery and the ministry. In P. Holm, M. Hadjimichael and S. Mackinson, (eds) Bridging the gap: Collaborative research practices in the fisheries. Springer.
- NVWA (2009) AID controleert maaswijdte met omegameter. 29 mei. (<https://www.nvwa.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/2004780/aid-controleert-maaswijdte-met-omegameter> geraadpleegd op 11 september 2015).
- Visserijnieuws (2015a) 'Tong-schol dilemma moet opgelost'. 21 April. (<http://www.visserijnieuws.nl/nieuws/9060-tong-scholdilemma-moet-opgelost.html> geraadpleegd op 4 september 2015).
- Visserijnieuws (2015b) Uitzondering gevraagd voor kleinste noordzeetongetjes. 26 mei. (<http://www.visserijnieuws.nl/nieuws/9093-uitzondering-gevraagd-voor-kleinste-noordzeetongetjes.html> geraadpleegd op 8 september 2015).
- Visserijnieuws (2015c) Update overlevingsprojecten ILVO en IMARES. Vallen en opstaan. 28 april. (<http://www.visserijnieuws.nl/nieuws/9068-vallen-en-opstaan.html> geraadpleegd op 8 september 2015).
- Visserijnieuws (2015d) Garnalenvangst uit de kuil gepompt. 1 mei. (<http://www.visserijnieuws.nl/nieuws/9071-garnalenvangst-uit-de-kuil-gepompt.html> geraadpleegd op 11 september 2015).
- VisNed (2009) Omegameter. 25 september. (<http://www.visned.nl/nl/nieuws/item/id/2662/omegameter> geraadpleegd op 11 september 2015).
- VisNed (2014) Uitkomsten Visserijraad; voor Nederlandse kottervloot een goed resultaat! 17 december. (<http://www.visned.nl/nl/nieuws/item/id/14699/uitkomsten-visserijraadvoor-nederlandse-kottervloot-een-goed-resultaat>, geraadpleegd op 17 september 2015).
- VisNed en de Nederlandse Vissersbond (2015) Discards strategie 2020. *Notitie*. 22 april.
- Vissersbond (2015) Ontwikkeling CVO project 'netinnovatie kottervisserij'. 30 juli. (<http://www.vissersbond.nl/ontwikkeling-cvo-project-netinnovatie-kottervisserij/> geraadpleegd op 8 september 2015).
- Vragen en antwoorden aanlandplicht (2014) Website Rijksoverheid. (<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/visserij/documenten/publicaties/2014/11/26/vragen-en-antwoorden-aanlandplicht-basisset> geraadpleegd op 4 september 2015).

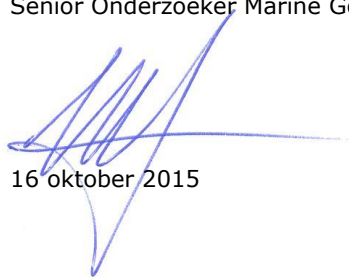
Verantwoording

Rapport C142/15
Projectnummer: 4301504201

Dit rapport is met grote zorgvuldigheid tot stand gekomen. De wetenschappelijke kwaliteit is intern getoetst door een collega-onderzoeker en het betreffende afdelingshoofd van IMARES.

Akkoord: Dr. ir. L.J.W. van Hoof
Senior Onderzoeker Marine Governance

Handtekening:

Datum: 16 oktober 2015

Akkoord: Dr. ir. N.A. Steins
Hoofd Afdeling Visserij

Handtekening:

Datum: 16 oktober 2015

Bijlage A. Interviewrichtlijn

Doel: We willen het graag met jullie vissers hebben over jullie ideeën met betrekking tot het achterliggende doel van de aanlandplicht: selectiever vissen. Begrip krijgen voor mate waarin visser op discards kan sturen in zijn visserijgedrag. We willen het eerst graag hebben over discards zelf en daarna over de keuzes die een visser maakt op zee.

- Data worden anoniem behandeld
- Mag het interview worden opgenomen?

Bijlagen

- Kaart
- Schema discards

Gegevens:

Schip:

Techniek(en):

Maaswijdte(s):

Doelsoorten:

Beschikbare quota:

Belangrijkste visgebied(en):

(vraag naar seizoensvariatie)

Hoe lang al schipper?

Hoe lang al op zee?

Samenwerking met andere vissers?

Het beeld van discards van de visser

1. Als we het over discards hebben, waar hebben we het dan in jou ogen over?
 - a. Wat betekenen discards voor jou als visser? [hebben ze bijvoorbeeld een signaal functie; bestandsontwikkeling (als kleine vis), als zeesterren – veel of weinig vangst op die strook; ...]
 - b. Als je veel discards hebt in je vangst, wat betekent dat dan? [doorvissen of niet – wanneer wel – wanneer niet – waarom -> denk je dat dit gaat veranderen met de AP]
 - c. Heb/had je het wel eens over discards met andere vissers?
 - d. Zijn er andere vissers die heel anders denken over discards dan jij? Zo ja, op welke manier(en)?
2. In hoeverre krijg je als schipper mee hoeveel discards je vangt? (je zit immers op de brug) Hoe kom je erachter wat er precies op de band ligt? Hoe win je informatie erover in? En hoe vaak? Hoe communiceer je met je bemanning?
 - a. Je haalt de netten om hoog en dan? Wat zie je?
 - b. Hoe kom je aan informatie over wat er precies in zat?
 - c. Als je je netten weer laat zakken, weet je dan al wat er in de vorige trek zat?
 - d. Wat doe je met de informatie die je over een trek krijgt?
 - e. In hoeverre heb je een beeld waar je meer en waar je minder discards kunt verwachten in je net?
3. Rol: heb je wel eens deelgenomen aan onderzoekprojecten over discards? Erover gepraat met bestuurders?
4. Discards zijn het gevolg van een combinatie van factoren; keuzes die een visser maakt voor tuig en maaswijdte (onder invloed van quota/ visprijzen/regels), visgebied, seizoen, regelgeving. (denk aan tijdslijn door het jaar heen)
 - a. Herken je dit? Hoe werkt dit voor jou in jouw visserij?

- b. Zou je mij kunnen uitleggen hoe jij denkt minder discards te vangen dan je nu doet, en welke elementen die we net noemden daarbij een cruciale rol spelen?
 - c. Wat zijn schakelmomenten in het jaar om van gebied of doelsoort te wisselen? Hoe geldt dat voor andere schepen?
 - d. Marktvraag: kun je iets vertellen over seizoensvariatie daarin? [i.e. meischollen Duitsland]
5. In hoeverre bent u zich aan het voorbereiden op januari 2016?
- a. Wat is u verwachting wat er gaat gebeuren?
 - b. Wat heeft u nodig om u te kunnen voorbereiden?
 - c. Welke informatie zou u graag willen hebben om u voor te kunnen bereiden?
 - d. Op welke manier spreekt u met uw bemanning over wat er komen gaat?

Het verloop van een reis

6. Ik zou graag een reis met je willen doorlopen.
- e. Zou je eens een tekening kunnen maken, of een laten zien op een plotterkaart, van een visreis? Zijn er bepaalde routes die je volgt, ga je naar 1 of meer visgronden per reis, hoe praat je over visbestekken / visgronden etc. Hebben vissers gebiedjes die ze opzoeken (en heen er weer vissen) en ertussen wat haaltjes tijdens stomen of maak je steeds een bepaalde lijn? Ga je heen en weer over een visgebiedje tot't op is, of ga alsmaar verder? Verschilt dit per vissers? Waar zitten, als we kijken naar de tekening / reis, bepaalde keuzes?
 - f. Hoe werkt het zoeken? Waar ga je zoeken en waar gewoon vissen?
 - g. Het is slecht weer en je moet besluiten of je gaat of niet, wat zijn je overwegingen?
7. (De vissersbond en visned hebben het in hun discardsstrategie 2020 over een discard alert system) Of hypothetisch: Een systeem waarbij in kaart is gebracht welke gebieden het beste gemeden kunnen worden voor hogere selectiviteit. Dus visserijgronden waar je veel discardsvangt, evt. seizoensafhankelijk.
- h. Wat vind je van een dergelijk plan?
 - i. Heb je nu al kennis van dergelijke gebieden? Zo ja, deed je daar iets mee? Zo nee, hoe zou je zulke kennis opbouwen?
 - j. Zijn er vissers die dergelijke gebieden al mijden? Zo nee, waarom niet? Als niet allemaal, wat maakt dat sommigen het wel doen en anderen niet?
 - k. In het licht van alle factoren waar je rekening mee houdt in je keuzes op zee, is het te doen om rekening te houden met zoiets?
8. Dat waren mijn vragen. Heb je nog iets hieraan toe te voegen?

Bijlage B. Deelnemers focusgroep

Datum: vrijdag 28 Augustus 2015

Plaats: Haven Stellendam

Aanwezigen:

De experts:

	Naam	Schip
1.	Cornelis Melissant	GO1
2.	Jan Pieter Luime	OD3
3.	Job Bout	TH6
4.	Johan Baaij	TH10
5.	Kees de Vogel	GO23

Organisatie:

	Naam	Functie
1.	Brita Trapman (BT)	IMARES (onderzoeker)
2.	Marloes Kraan (MK)	IMARES (onderzoeker)
3.	Mike Turenhout (MT)	LEI (presentatie focusgroep)
4.	Richard Martens (RM)	VisNed (organisator focusgroep)

Bijlage C. Uitwerking resultaten van SWOT-analyses scenario's

De sterke punten, zwakke punten, kansen en bedreigingen die met elkaar verband houden zijn in de tabellen op dezelfde hoogte gezet met een rode kartellijn ertussen.

Analyse scenario 1

Bij bespreking van scenario 1 bleek dat een misverstand was ontstaan. De vissers hadden aangenomen dat het scenario betekende dat de aanlandplicht niet door ging, een scenario waaraan zij voornamelijk sterke kanten zagen. De bedoeling was echter om een SWOT-analyse te maken van een scenario waarbij men zich niet houdt aan het verbod op discards. Het verschil tussen beide scenario's was voornamelijk dat in geval van overtreding van de wet de controle van de NVWA een bedreiging vormt. In tabel 1 zijn de resultaten van de beoordeling van scenario 1 te zien.

Tabel 1: SWOT-analyse scenario 1

STERKE PUNTEN	ZWAKKE PUNTEN	KANSEN	BEDREIGINGEN
Een rendabele vloot;	Commentaar van de consument en geen maatschappelijk draagvlak.	Het verhaal vertellen over de gevolgen van het verwijderen van discards uit de voedselketen;	Geen saamhorigheid in de vloot, als je als enige blijft discards zullen andere vissers dat waarschijnlijk doorgeven;
Voedsel voor de zeevogels;		Als je als enige niet gaat discards, ben je de enige die niet met hoge kosten wordt geconfronteerd.	Mensen die zich ermee bemoeien, die niet weten waar ze over praten;
Goede arbeidsomstandigheden voor de bemanning;			Binnen de kortste keren zo veel minpunten van de NVWA dat je niet meer mag vissen.
Goede marktprijzen voor de vis;			
Ecologisch goed bezig, anders zou er niet zo veel vis in de zee zitten.			

Analyse scenario 2

Volgens scenario 2 zou op dezelfde manier gevist worden, maar het verwerken van discards wordt georganiseerd door óf langere reizen te maken, zodat een zelfde aantal trekken gedaan kan worden maar dat er ook gerust kan worden tussen het verwerken van de discards door, óf extra bemanning mee te nemen.

Tabel 2: SWOT-analyse scenario 2

STERKE PUNTEN	ZWAKKE PUNTEN	KANSEN	BEDREIGINGEN
Je houdt je aan de aanlandplicht;	Bij langere reizen staat er niks tegenover en dan wil niemand meer mee;	Om, net als nu het geval is, 40% van de besomming te gebruiken voor bemanning, kan een onderscheid gemaakt worden tussen verschillende soorten bemanningsleden, bijv. tussen officieren die werk doen zoals de bemanning dat nu doet en lager betaalde krachten die simpeler werk doen.	De bemanning moet volgens de wet gekwalificeerd zijn, dus onderscheid maken gaat niet zomaar, waarom zou iemand dan als laagbetaalde werknemer aan de slag gaan als die dezelfde papieren moet hebben als een beter betaalde werknemer?
Meer arbeidsplaatsen.	Extra bemanning is er niet, er zitten al weinig mensen op de visserijschool;	Je zou laagbetaalde buitenlandse bemanningsleden mee kunnen nemen;	Tussen buitenlandse bemanningsleden en Nederlandse bemanningsleden zit een te grote cultuurkloof;
	Om extra bemanning mee te nemen aan boord zijn ook aanpassingen aan boord nodig die veel geld kosten;	Als er bedrijven tussenuit vallen vanwege de hoge economische kosten heb je meer mensen voor de rest van de vloot;	Vissermannen die stoppen komen niet meer terug in de visserij.
	Leidt tot faillissement.	Als meer bedrijven er tussenuit vallen is er meer quota beschikbaar voor de bedrijven die over blijven.	Als er bedrijven tussenuit vallen , verzwakt de visserijinfrastructuur nog meer, deze is reeds zwak en kan niet nog meer verzwakken; Een nog kleinere vloot leidt tot marktverlies.

Analyse scenario 3

Volgens scenario 3 zou vermeden worden dat discards aan boord komen door netaanpassingen of door plaats en tijd van het vissen te veranderen.

STERKE PUNTEN	ZWAKKE PUNTEN	KANSEN	BEDREIGINGEN
Je hoeft minder discards te verwerken.	Minder marktwaardige vis (door netaanpassingen);	Verspelen van maatse vis is op de korte termijn, de vis groeit en dan vang je hem groter;	Er is geen financiële ruimte om korte termijn verliezen op te vangen;
	Ontevredenheid en onbegrip bemanning (bij verlies maatse vis door de gebieds- of netaanpassingen);	Netinnovatie-onderzoeken vinden misschien netaanpassing waarbij geen discards worden verspeeld;	
	Vissers hebben kennis en tuigen aangepast aan vaste bestekken, verplaatsen gaat niet zomaar. Eurokotters hebben als bijkomend obstakel dat ze niet overal kunnen komen i.v.m. regelgeving en weersafhankelijkheid.	Invoeren van IJslands controlesysteem waarbij alle vangst- en verkoopgegevens gepubliceerd worden en vissers elkaar controleren, omringende landen zouden mee moeten doen;	Europese visserij is veel groter dan IJsland, waardoor het IJslandse systeem misschien niet werkt;
	In periodes gedurende het jaar dat er veel discards zijn, is er ook veel maatse vis.	Bij verlies maatse vis kunnen onderling afspraken gemaakt worden om dat samen te dragen;	Er zullen free-riders zijn die zich niet aan de afspraak houden.
		Nederland heeft 80 % van het tongquotum in handen en heeft daarmee een grote impact in het vermijden van discards wanneer afgesproken wordt dat de hele vloot mee doet met netaanpassingen om discards te vermijden;	
		De verliezen van maatse vis door netaanpassingen zouden gecompenseerd kunnen worden door te bezuinigen op andere overheidsuitgaven.	

Analyse scenario 4

Volgens scenario 4 zou gestopt worden met de 80 mm tongvisserij. Opvallend was dat geen van de vissers dit scenario interpreteerde als geheel stoppen met vissen. Wanneer de vissers hierop gewezen werden, wordt als reden gegeven dat ze willen blijven vissen. In plaats daarvan werd het geïnterpreteerd als stoppen met deze visserij en een andere visserij ervoor in de plaats doen. Er werden geen sterke punten of kansen benoemd van dit scenario.

STERKE PUNTEN	ZWAKKE PUNTEN	KANSEN	BEDREIGINGEN
	Er is geen flexibiliteit om iets anders te gaan doen: <ul style="list-style-type: none">- licenties voor andere visserijen worden niet meer uitgegeven;- staantwant als alternatief is een seizoensvisserij;- veel bedrijven hebben niet genoeg scholquotum om te gaan twinriggen;- hele bedrijfsvoering is door jarenlange investering gericht op tongvisserij, dat kan niet zomaar veranderd.		Bij overschakeling op staantwant is er te weinig aanvoer wat leidt tot verlies van de markt.
			Verdere afzwakking van de infrastructuur van de 80 mm tongvisserij.
			Als iedereen overstapt naar een visserij waar nog ruimte is (garnalenvisserij), ontstaat er te veel druk op één visserij.